26ՐԴ ՏԱՐԻ ԹԻՒ 7026 — 14 ՓԵՏՐՈՒԱՐ 1909 — ՇԱԲԱԹ — 6 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1327 — 27 Février 1909 — 26me année — N. 7026

"ԱՐԵՒԵԼՔ"
ՏԵՂԻ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԳԱՐԵԳԻՆ ԲՈՅԱՋԵԱՆ
Ս. ՊՈԼՍՈՅ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳԻՆԸ

Ս. Պոլսոյ համար տարի	80 Ղ.
» » վեցամսեայ	45 »
Դուրսի համար տարեկան	108 »
» » վեցամսեայ	60 »
Օտար երկիրներու համար տարեկան	35 Ֆր.
» » վեցամսեայ	20 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ

10 ՓԱՐԱ

ԱՐԵՒԵԼՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ ԱԶԳԱՅԻՆ, ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

آره‌ولك
ارمنیجه یومی و سیاسی غزته
صاحب امتیازی قره‌کین بویاجیانه
درعلیه غاطه

AREVELK
JOURNAL ARMÉNIEN
Directeur-Propriétaire
KARÉKIN BOYADJIAN
Cons/ple, Galata

10 PARAS

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

Սեւ շրջագիծով նամակներ.— Թերզեան.— Ոսկան.— Վենետիկի վանքը:

Մէջ, սա սեւ շրջանակի մէջ առնուած նամակները որոնք, անակնկալ օր մը, չը սպասած մէկ բոպէիդ, ճամբայ ելած իբրեւ թէ ազգաւոր թեւերով, կուգան կը գտնեն քեզ։ Բանալէ առաջ, դեռ խօսք մը, տող մը չկարդացած, պաղ ջուրի հոսանք մը իբրեւ թէ կ'իջնէ գլուխդ մինչեւ ոտքերդ, ու կը սարսռա ատկէ։ Կենդանի խօսքին ու սեւ նամակներուն մէջ տարբերութիւն մը կայ. ու մեծ տարբերութիւն. մէկը քեզ յուշիկ պատրաստելով՝ իր ճաման կը բանայ դէպի արիդ խորքերը. միւսը, սո՛ւր ալաքի մը պէս, հեռուէն կուգայ ու յանպատրաստից՝ կը զարնէ քեզ ու կը խրուի հոգիդդ մինչեւ յատակը. դու դեռ բան մը չդիտցած, խորը նստած է էութեանդ ալքին մէջ, և արիւնի մէջ ես մէկ բոպէէն ու միւսը։

Կը բանամ այդպիսի սեւ նամակ մը, հեռուէն եկած. սեւ շրջանակի մէջ։ Կարդալէ առաջ՝ կարդացուած է արդէն. սեւ շրջանակը շատ պերճօրէն խօսած է անշնչաբար։ Ու սակայն բաւական չէ. պէտք է հոսյ երթալ, մօտենալ գիտութեան ծառին։

—Եդուարդս մեռաւ, կը գրէ բարեկամ մը(*). երեք օր է որ թաղումը ըրինք. թաղումը Եդուարդիս, հոգիս, էութեանս։ Արցունք չունիմ աչքերուս մէջ, սառոյցի կտոր մը դրուած է կուրծքիս վրայ։ Արդ, գրէ՛ ինձի, չա՛ս գրէ, միթէ՞ զիս. ո՞ւր է, ո՞ւր է սիրոխանքը, ինչո՞ւ չի գար, ինչո՞ւ չամբոքեր կսկիծս...

Ու տակաւին չա՛ս բառեր։ Եդուարդը երկու տարեկան երախայ մըն էր, —կրակի կտոր. եռուն, շարժուն, թռչուն, աղմուկ, փոթորիկ։ Ու այդ ամէնը, այդ միակը իր տեսակին մէջ՝ աշխարհ մըն էր իր հայրիկին, —կեանքի անմահութիւնը որ հոս կը սկսի ստեղծագործ բնութեան ձեռքով։

—Թերեւս հնարաւոր բլլար տալ ինքզինքս անխուսափելի համակերպութեան, եթէ Եդուարդիս ոչնչացումին մէջ մարդկային անգգամութիւն մը իր դերը չունենար, կամ թէ կոյր, զայրացու տգիտութիւնը որ ամբարշտութեան համազօր չարիք մըն է։

Բսել կ'ուզէ թէ մէկը, մարդ էակ մը, ապաննող մանրէներով թաթաւուղ, չալկած է մահը ու իջած իր սիրունիկին քով։ Ու երեք օրուան մէջ Եդուարդիկը զոհ ինկած փողացաւին, կոկորդէն խեղդամահ։

Այդպիսի մահերը, քաղցցքներով, իբրեւ թէ բերնէ բերան, ձեռքէ ձեռք տարուած մահերը, կրկնապէս մահեր են, որոնք յաւիտենապէս կը կսկծացնեն ծնողական հոգիները։

Կեանքի տարածամ զոհերուն մէջ մեծ դեր ունի տգիտութիւնը, մանաւանդ կանացի տգիտութիւնը որով շրջապատուած է մանկութիւնը և մարդկութիւնը միանգամայն։

—Ի՞նչ կ'ըլլայ, մի՞թէ առանց Աստծու կը շարժի ծառի տերեւը։ Մի՞թէ առանց անոր կը քաշեն ջուրերը։

Ահա տգէտ անգգամութիւնը որ նախնեաց անունով մը կ'իջնէ ու կը զարնէ ծաղիկ կեանքերը՝ կսկծանքի մէջ դնելով սիրող հոգիները։

Այդպիսի մահ մը չէր որ տարաւ մեզմէ մեր հին գրագէտներէն վերջինը,— Թովմաս Թերզեան։

Իր ուսանողները միշտ մնացած են անոր դասերու հմայքին տակ, իսկ իր պաշտօնակիցներն ալ ո՛չ նուազ հմայք ունեցած են իրմէն։ Կեդրոնականի ամենէն տաք շրջանին մէջ իրեն գործակից էինք չատերս. գեղեցկագիտութիւնն էր իր դասը, իր անուշ լեզուով, իր անուշ խորութիւնովը որու հաղորդակից կ'ըլլային իր սաները, մեր սաները։ Թերզեանի լեզուով գեղեցկագիտութիւն մը, մանաւանդ այն շրջանին մէջ ուր հայերէն լեզուն հոսանքի պէս կը լեցնէր կեդրոնականը, կախարդական դաս մը կ'ըլլար, մեղեդիի դէս գողարիկ, թաւչային չփում մը հնչուն օրէն։

Ինչո՞ւ ըսեմ ինքզինքս պաշտօնակից. իրեն աշակերտներ էինք ամենքս ալ, թէեւ տարբեր եղանակով. իր գրուածքները ճաշակած էինք ամենքս ալ, իր ճառերը լսած հաւասարապէս։ Անակրեոնի չարաճճիկ տաղերուն անուշ թարգմանութիւնէն ու Սանտուխէն եաքը, ամենէն խոր տպաւորութիւնը թողած է իմ վրայ Տիկին Պալեանի մահերգը. վշտակիր ամուսնի մը բոլոր վիշտերը կրած էի այն տեսնը Թերզեանի դառն ու սգաւոր տողերուն դողդղանքին ներքեւ։ Դիպուածը այնպէս անօրինած էր որ այդ ոտանաւորը կարդայի գիշեր ատեն։ Այն օրէն ցայսօր ականջներուս մէջ մարած չէ մահուան այդ օրօրը, սգաւոր ամուսին մը նստած դագաղի մը վերեւ, և հրեշտակի պէս կին մը, մտուան չունչին տակ թռուցած վարդի մը դալկութեան մէջ, երկայն գիսակները ճակտին վրայ ցիրուցան, մեռնելէ աւելի, հմայուած կը թուի ասնուշ օրօրէն։

Երկրորդ ու խոր տպաւորութիւն մըն ալ, հէնց այս բոպէիս կենդանիպ ըղեղիս վրայ, իր ատենաբանութիւնը եղաւ Արհեստանոցի սրահի մէջ։ Այդ օրը խօսեցաւ Զերազ իր կովկասեան յիշատակներէն, իր խօսքն ու խօսուածքը, այն ատեն, իրեն պէս վառ և աշխոյժ, ոգեւորիչ եղան մեզի, աւելի ոգեւորի չմանաւանդ այն ատեն երբ կը նկարագրէր հայ գիւղացիին կովկասի մէջ, պսպղուն կոճակներ կուրծքին վրայ, կամ չէրքէզի տարազով կովկասեան հայը, խէնչար կողքէն վար իջած, մորթակը իր գլխուն վրայ։

Այդ օրը խօսեցաւ ինքը Թերզեան, իր նիւթն էր, կարծեմ, կինը իբրեւ ամուսին կինը իբրեւ քոյր։ Որքան կը յիշեմ, ամբողջովին ներդաշնակութիւն էր իր ատենաբանութիւնը, իր նիւթը, իր խօսքերուն հիւսուածքը, իր արտասանութիւնը։ Այդ տպաւորութեան ներքեւ գրեցի այն ատենը, ու երկու օր ետքը ստացայ իրմէ նամակ մը շնորհակալութեան։ Իր շնորհակալութիւնը ամօթապարտ կ'ընէր զիս, մոռցայ ինչ որ գրած էր, նամակն ալ, գիրքերուս հետ, տարուած էր ոստիկանատուն,—այն անուղղ ուր անդարձ գացին շատ միաքեր ու շա՛տ զգացումներ։ Մենք ո՞րքան աւելի շնորհապարտ էինք իրեն, ու ենք այսօր ալ։

Կը սգանք իր մահը, բայց չենք մոռնար յաւէտ ցիկը. կենդանի մեր մէջ իր անո՛ւշ ձայնովը, իր ոտանաւորներովը որ դաշնակաւոր քնարի մը բոլոր անուշ թրթռումները ունին։

Այդպիսի մահով մը, — տարիքով ու գործով լեցուն—դացած էր Ցակոբ Ոսկան, բանաստեղծ իր սեփական յղացումին ու ոճովը.—Իմաստասէր բանաստեղծ. գիւտերովը յուռթի, յանկարծական վերջերով, որոնք խորհել կուտան քեզի, և գլուխդ վար կը ծռեցնեն։ Իմաստասիրութեան հետ խառն իր ոտանաւորներուն մէջ՝ կը գտնէք ամենէն պատուական Հայու մը սիրտը, արիւնոտ իր ազգերուն մէջ՝ հոգին՝ խռովայոյզ հին յիշատակներով։ Իր «Նժդեհ եմ ես» ոտանաւորը օրուան աղօթք մըն է օտար ափունքներու վրայ.

Նըպատակ մ'է սիրտս նետից խորամուխ,
Վանքի կորովս իբր կիսասպառ հրոյ
ծուխ,
Իբր եղջերու որջէս փախչիմ վիրաւոր,
Ո՞ւր հանդչեցնեմ մեռելոտի իմ դլուխս...
Նըժդեհ եմ ես,
Բախտ, հերիք զիս հալածես։

Այդ բարի ու բարեմոյն հայրիկը, սուրբ գրքի նահապետի մը պէս, ճակատագրի մթութեան մէջէն նոր կեանքի մը, նոր յոյսերու կը յաւի, ու տարտամ հաւատքի մը անուշութենէն անբաժան, կ'երգէ.

Փոքր միւս ես, դուլ երկինք ինձ ժպտի
Առաւօտ գայ, սեւ ամպն ու մութ
փարատի...
Շուտ՝ թէ բացուած իմ հարցս չերիմ
Նըշմարեմ,
Եւ այս կրտակ ընեմ դաւիս. «Լուր,
ո՛ղբի,
Նրժդեհ եմ ես,
Հօրն ոսկորներն հոն թաղես»։

Ու այդ մահերը ինծի կը յիշեցնեն Վենետիկի Վանքը։ Որոշ շրջանի մը մէջ ամէն անունք որ Ազրիանէն Պոլիս դարձան. կը չնեն ուժերու ներդաշնակութիւն մը,—Պէշիկթաշլեան, Հէքիմեան, Ոսկան, Աճէմեան, Թերզեան և քիչ մըն ալ Թղլեան։ Պէտք է ըսել թէ վանքը այն ատեն եղած է տարբեր վանք մը, հասած իր զարգացումի ամենաբարձր ատիճանին, ուր Ղեւոնդ Ալիշան, Բագրատունի, Հիւրմիւզեան երկու հարգասէր համատեղութեան մը բոլոր պայծառութիւնովը կը նշողեն, մէկը նուագներուն մէջ է, միւսը՝ Հոմերոսի բամբիռը իր մատներուն տակ ունի, ե. Հիւրմիւզեան, Վերգիլիոսի քնարը կը զարնէ հաւասար դաշնակութիւնով. պարզ խօսքով Ցոյն և Լատին հեթանոսական պիմպլաները Դողթնի երգիչներու հետ կը պարեն — հայկական carnaval մը Վենետիկի վանքին մէջ։

Թերզեան, Ոսկան այդ հմայքներու տակ կրթուած էին, այդ խոշոր դէմքերու հմայքին ներքեւ դարձան ու, կարծեմ, ապրեցան այդ հմայքին տակ Թերզեան ինքը քանիցս պատմած էր թէ Բագրատունի, երբ իր խուցէն դուրս կ'ելլէր՝ Հոմերոսի թարգմանութենէն յոգնած և ուժասպառ, բոլորովին այլակերպուած էր իրեւ թէ Մովսէսն էր որ վար կ'իջնէր Սինա լեռնէն։

Այս խոշոր տպաւորութիւնները ծնունդ տուած էին խոշոր տպաւորութիւններու, անջրաժեշտ մտաւոր կեանքի մէջ։

Հիմա որ ատենք չկան, միջակութիւն մը գալոցներու և գրականութեան մէջ տիրական, օգտակար է դառնալ այդ դէմքերուն որոնք պակագեղ երեւցան։ Սերունդները կը փոխուին մեծ դէմքերով և զօրեղ չունչերով։

ՀՐԱՆԴ

ՄԵԾԱԳՈՒՈՆ ԹՈՒՑԱԿԸ Ո՞Վ, Կ'ԱՌԵՆԷ.—Աշխարհս մէջ ամենամեծ ամսաթուչակը կը ստանայ հանքային ճարտարագէտ Ճօն Հայ Համօնտ, որ կ'աշխատի սուերիկեան կուկենհայմ Ընկերութեան քով։ Ճօն Հայ Համօնտ կը ստանայ տարեկան 2½ միլիոն ֆրանք. ըսել է աւելի քան տասը անգամ Մ. Նահանգաց նախագահը։ Դեռ 10 տարեկան տղայ եղած ատեն չատ կը հետաքրքրուէր հանքաբանութեամբ և առանձին փնտռած ու գտած է զանազան հանքեր։

ԱՍ ՉԷ ԿԵԱՆՔԸ

Ընդա՛յ։ Ընդա՛յ։ Ձիւ։ Արցունքներ։ կաթ։ Գիպերօն։ Հաղ ու խիթ։
Մաղիկ։ Պատուասատ։ Կեղծաչէկ։ Շիճուկ։ Թրջած լաթեր։ Հաղասնիթ։
Կնունք։ Պաղ ջուր. Ջերմ։ Տաքութիւն, Ֆարին լարկ։ Ֆուսֆարին։
Կաթէ կաթիլ։ Ոտքի ելլալ։ Գլուխս ծակել... ի հարկին։

Ակռայ հանել։ Մանկապարտէզ։ Անհամ երգեր։ Քեբաբան։
Կարմիր գոգնոց։ Քառիլ, բոլքա, և առակներ խիստ երկայն։
Դպրոց երթալ։ Վարժապետներ։ Մեծ ու պատիժ։ Դրաքա՛...։
Սերտողութիւն։ Քնութիւններ։ Եւ ժամ երթալ անպատճառ։

Chimie։ Physique։ Հին պատմութիւն։ Անգլիերէն։ Ժիմնասթիք։
Գրամաչիւ։ Աշխատութիւն։ Տանրութիւն՝... anémique։
Սիկա։ Թիւթիւն։ Քօրթէ ընել։ Բարեկամներ։ Գարեջուր։
Ստակի պէտք։ Վրայ գլուխս։ Գործ կը փնտռես բայց ի զուր։

Երիտասարդ։ Շուկայ։ Խանութ։ Քացա։ Տետրակ։ Շահ ու զէն։
Ցաճախորդներ։ Երբեք կանխիկ, բայց ապառիկ երբ ուզեն։
Պօնս։ Քամպեալ։ Պայմանաժամ. Մեծ նեղութիւն դրբամի։
Փոխառութիւն։ Վաչխառուներ։—C'est quinze pour cent mon ami։

Սիրարանել։ Կիս-աշխարհը։ Աղտոտ կիներ, հոմանի։
Խարուիլ։ Մախսել։ Մտածումներ։ Կեանքդ դժոխք կը նմանի։
Ոյժէ խնալ։ Մեծ սպառում։ Եւ Աստուծմէ իբրեւ դաս...
Զղջում։ Նողկանք։ Հիւանդութիւն։ Եւ... permanganate de potasse։

Քիչ մը դադար։ Ինքնամփոփում։ Ամուսնութիւն։ Ընտանիք։
Դրրամօժիտ։ Հարուստ ալեր որ ունենայ մէկ աղջիկ։
Երջանկութիւն։ Թալ երազներ։ Հինգ վեց ամիս նշանած։
Սճապարանք։ Հարկ ու հարանիք, ձեռքի ստակդ չսպառած։

Տուն կը վարձես։ Մահճակալը։ Կահ-կարասի։ Կնքահայր՝
Դու կը մնատես։ Հոկիդ կ'ելլէ։ Եւ յոգնութիւն չարաչար։
Նշանածիդ օրը վեց ժամ — Հոգիս։ Խո՛ւշս։ Աղաւնի՛ս։
Սեռականներ։ Այնքա՛ն, այնքա՛ն, որ դու քենէ կը դանիս։

Պարապ խօսքեր մինչեւ երկուք։ Եւ աներդ ապագայ
Կը պահանջէ որ թուղթ խաղաս։ Մինչեւ իրեն քունը գայ։
Կիրակի մը։ Սեւ ուրբաթկօթ։ Ձերմակ ձեռնոց։ Նոր փեսայ։
Արիւն։ Քրտինք։ Հարանեւորներ։ Երկու հարիւր։ Rien que ça։

Ամէն մէկուն ձեռքը սեղմել։ Ժպտիլ, խօսիլ, quelle corvée!...
Որովհետեւ հարդ մարդ ըսին քեզի — կարգուէ՛։
Հանդիսաւոր ժամը կուգայ. կնոջդ հետ առանձին՝
Երբ կը մնաս, մինչ յատակը կ'ուզես փնտռել այդ գանձին։

Երանութիւն։ Գոն, երջանիկ։ Աղուո՛ր ժամեր։ Հեշտանք։ Սէր։
Սիւրա շապիկ։ Խարտեաշ մազեր, տանթէլ, ժանեակ։ Մերկ ուսեր։
Երբ միւս առտուն դէմդ կելլէ հագած peignoir բլիւչ,
Կը կարծես թէ ձեր այս կեանքը մինչեւ վերջը կը քչէ։

Օրին մէկը դու հայր կ'ելլաս։ Բայց մասամն երկուքը
Դժուար կ'ելլայ։ Բժիշկ։ Մամի։ Վրայ կուգայ կնունքը։
Նորէն ստակ։ Մախսի դուռեր, ոչ հանգիստ կայ ո՛չ դադար.
Շարունակ գեղ։ Huile de ricin, antypirine, crême tartare!

Պիտանի տակաւ կը նիհարնայ, դեռ դարման մը չի գտած
Հետդ հետդ հինգ վեց զաւակ կը պարգեւէ քեզ Աստուած.
Ալ լմնցար, tu es flambé! մարդ ելալ է կը դադրիս։
Դժգոհութիւն։—Ուրկէ՞ց արդեօք դէմս ելար, Պէսթրիս։

Աղջիկներդ բիանօ կուզեն։ Եւ մանչերդ սերմայի։
Զոքանչդ ալ քու գործերուդ կը խառնուի, հրամայէ։
Տաղտուկ։ Զանձրոյթ։ Պարտք ամէն տեղ։ Ձերմակ մազ։
Ցօդացաւեր։ Ակնոց։ Համրիչ։ Առտուները բիս, բիս հաղ։

Ալ քու խօսքդ չանցնիր բնաւ, կարասի մ'ես անօգուտ։
Աղօթք։ Տէր տէր։ Ապաշխարանք։ Խնամք կը տանիս քու հոգւոյդ։
Ժամ։ Պատարագ։ Հսկում։ Տաք թէյ։ Եւ վերջապէս անկողին։
Այս է վերջը դժբաղտաբար այս աշխարհը եկողին։

Կաթուած։ Բժիշկ։ Կտակ։ Մրմունջ։ Խելակորոյս անզգայ
Եւ կ'աղաչես որ սեւ մարը կրցածին չափ չուտ քեզ դայ։
Վերջին վայրկեան։ Աչքերդ գոց։ Ընտանիքդ կը կանչես.
Օրհնութիւններ։ Քանի մը բառ և ... ոտքերդ կը մնկես։

Ց. ԱԼՓԻՆԱՐ

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ԵՒ ԳԱՒԱՌՆԵՐԸ

Դիտէինք թէ Կ. Պոլիս իր մայրաքաղաքի հանգամանքով չատ առանձնաշնորհումներ ունէր, որոնցմէ զուրկ էին գաւառները, ինչպէս իսլամաց զինուորագրութենէ և քրիստոնէից ու հրէից զինուորական տուրքէ պարտադրեալ։ բայց չէինք գիտեր թէ նոյն իսկ կալուածական տուրքերու մասին ալ այնպիսի բացառակ չնորհներ կը վայելէր, որ և. ոչ իսկ մարդու մտքէն կրնար անցնիլ։ Եւ ահա այդ պարադան երեւան եկաւ Օսմ. Խորհրդարանի փետր. 7ի նստին մէջ, երբ ելմտական նախարարը Ժողովին բեմէն յայտարարեց թէ միայն կալուածատուրքէ Կ. Պոլսոյ Ժողովուրդը 2 միլիոն 800,000 ոսկի պարտք ունի, որուն մեծագոյն մասը հարուստ փաշաներուն և իրենց պարագաներուն կը վերապահի, ինչպէս յանանէ յանուանէ յիշեց Գոնիայի երեսփոխան Վէհպի էֆֆն որ այդ մասին հարցապնդում ուղղած էր ելմտական նախարարին։

Բայց խնդիրը մասնաւորաբար անգանձելի մնացած այդ գումարին վրայ չէ, ոչ ալ անոր վրայ՝ որ մեծափարթամ փաշաներ կամ պէյերը անագին պարտքեր ունին, այլ անոր վրայ՝ որ ելմտական նախարարը յատենի ժողովին յայտարարեց թէ օրէնք մը չունինք, որով կարենանք խստիւ հաւաքել այդ յետնեալ տուրքերը։ Աղէկ մը կը հասկնա՞ք թէ ի՞նչ ըսել կ'ուզէ ելմտական նախարարը, կ'ըսէ թէ երբ կալուածատուրքէ պարտք ունեցողները չյօժարին վճարել իրենց պարտքերը, ձեռքերնիս չկայ օրէնք մը որով խստութիւն բանեցնել և այնպէս գանձում ընել կարենանք անանկներէ։ Եւ այդ ապշեցուցիչ խօսքը կ'ընէ այն ատեն, երբ հարցապնդող երեսփոխանը ցանկը կը կարդայ պարտական փաշաներու և պէյերու՝ որոնց հարստութիւնը առասպելական է և սակայն չեն բարեհաճած իրենց պետական տուրքերը վճարել, թէեւ միւս կողմէ շաբունական են իրենց յատկացած ահագին ամսականները կամ հանգստեան թոշակները գանձել։

Թէ մայրաքաղաքի և գաւառներու հանդէպ կառավարութեան ցուցուցած խտրական վարմունքը այս ատիճան կը բնար ըլլալ, չիտակ անհնար է երեւակայել, զի նախ որ այսքան թոյլատու ընթացք մը ի գործ դրած է։ Սակայն դեռ ատ չէ ամենէն զարմանալին, այլ աս որ երբ կ'առաջարկուի այդ յետնեալ տուրքերը գանձել անմիջապէս պարտապաններէն, քանի որ ամէնքն ալ վճարելու կարող են, ելմտական նախարարը կը պատասխանէ թէ խստութիւն բանեցնելու օրէնք մը չունինք։

Հիմա տեղն է որ հարցնենք. հապա օրէնք ունէ՞ք խստութիւն բանեցնելու գաւառացիներու վրայ, երբ օրուան հացի կարօտ խեղճերու անկողինները, տան գերանները, վրայի հագուստները և այլ անհրաժեշտ առարկաները կը ծախեիք տուրքերու համար։ Եւ երբ այդքան ալ չգտանէիք, բանտերու մէջ կը ծեծէիք, կը խարանէիք, մինչեւ անգամ կը մեռցնէիք ողորմելի պարտականները։ Այդ ամէն անգութ բռնութիւնները ո՞ր օրէնքով կ'ընէիք ու դեռ կ'ընէք. մինչ պաշտօնապէս կը յայտարարէք թէ տուրք գանձելու համար խստութիւն բանեցնելու օրէնք չկայ։ Այդպիսի օրէնք մը միայն Կ. Պոլսոյ հարուստ կալուածատէրերո՞ւն համար չկայ, թէ գաւառի աղքատ ու խեղճ հարկատուներուն համար ալ չկայ։ Կրնա՞ք ըսել թէ օսմանեան օրէնքները մայրաքաղաքի համար տարբեր և գաւառներու համար տարբեր։

ՄԱՐՍԻՄՈՎ
Նուսակայ վարուսիոյ

ոստիկաններուն հետ։ Եաքօվլէվ ու Կուտիսօն համոզեցին երկու ոստիկանները թէ Բէթէրսօն ըստ բաւականի չէր գնահատեր իրենց ծառայութիւնները, և թէ չահաւոր պիտի ելլէին լուրերն ու տեղեկագիրները ուղղակի հաղորդելով իրենց, անոնցմէ տեղեկութիւնները միայն Բէթերսօնի իսաց տալով։

(Շարունակելի)

"ԱՐԵՒԵԼՔ,,Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (2)

ԳԱՂՏՆԻՔ
ՌՈՒՍ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՒԱՏԱՔՆՆԱԿԱՆ ՈՃԻՐՆԵՐ

Բայց անգաղտնապահութեանց հետեւանքով, խեղճ Բէթէրսօն այնուհետեւ ենթարկուեցաւ նեղութեանց և հալածանքներու։ Անոր իբր օգնական տրուեցաւ Տմիթրի Եաքովլէվ անուն մարդ մը, որուն մասնաւոր պաշտօնն էր հետապնդել Վարչաւիայի այն քնակիչները, որոնք քաղաքականութեամբ կը զբաղէին։

Բէթէրսօնի խղճահարութիւնները նեղացուցիչ կը դառնային իր ստորադասներուն համար և անհանոյ կը թուէին Եաքովլէվի։ Այս վերջինը ըբան տուաւ Բէթէրսօնը և բացէ ի բաց ամբաստանեց զանի, գաղտնի տեղեկագիրներ ուղղելով ՄէնիքՕֆի, որ ամբողջ Ռուսիոյ քաղաքական արտաքին հսկողութեան գործը կը վարէր։

Երկու տեսակ հսկողութիւններ կան, որոնցմէ մէկը կը հսկէ երկրին մէջ՝ գաղտնի կազմակերպութեանց վրայ, այդ գործին յատկացուած ոստիկանական պաշտօնեաներու միջոցաւ, և միւսը արտասահմանի մէջ՝ անհատներու կեանքին վրայ, Օքրանայի պատկանող աւելի կամ նուազ պաշտօնական ոստիկաններու միջոցաւ։

Բէթէրսօնի մասին տրուած տեղեկագիրները և եղած մատնութիւնները իրաբու ետեւէ կը տեղային ոստիկանական պաշտօնատուն, սակայն ատոնք չյաջողեցան շնորհաղուրկ ընել զինքը, բարձր պաշտօնատարութեան մէջ վայելած հարմարումին պատճառով։

Բէթէրսօնէն ազատելու համար ուրիշ հնարք մը խորհեցան։

ՊԱՏՄԱԿԱՆ ԹՈՒԱԿԱՆ ՄԸ

Այդ էնթրիկները պատմէլէ առաջ, պէտք է ի վեր հանեմ այն ատեն տիրող մթքերու և իրաց վիճակը։

Պատմական թուական մըն է այն օրը, երբ կառավարութիւնը յեղափոխական շարժումէն յաղթահարուած, հուչակաւոր յայտարարութիւնը հանեց, ամէն ազատութիւն և ներկայացուցչական ժողով մը խոստանալով բովանդակ Ռուսիոյ։

Մոլեգին խանդավառութեամբ մը ընդունուեցաւ ժողովրդեան մը այս ազատագրութիւնը։ Ամբողջ Ռուսիա ցնծութեամբ բերկրեցաւ, բացի պաշտօնատարութենէն, որ զգաց թէ մահացու հարուած մը տրուած էր իրեն։

Պան մը պաշտօնեան մատնուեցաւ ամէն ոք, և այդ բանը խորապէս զգալի եղաւ քաղաքական ոստիկանութեան՝ Օքրանայի մէջ։

Ստուգիւ, յաչս ժողովրդեան, այդ ոստիկանութիւնը իր վրայ կը մարմնացնէր դարշելի բէժիմը։ Անոր անհետացումը՝ նոր բէժիմի մասին առաջին երաշխիքը պիտի ընծայէր երկրին։

Ոչ միայն քաղաքական ոստիկանութեան մարմնը, այլև պաշտօնէութիւնը վտանգուած ըլլալ կը թուէր։ Ոստիկանութեան պետերը և ստորադաս պաշտօնեաները, լրտեսներն ու գրգռիչ պաշտօնեաները ամէնքն ալ ինքզինքին կորսուած կը նկատէին, իրենց ապագային հանդէպ սարսափահար ու մտատանջ։

Ոստիկանական ապատարկութիւնը դասալիք եղաւ և ոչ ոք փութկոտ դտնուեցաւ հաւատարմութիւն ցուցնելու միապետութեան, հաւատարմութիւն մը որ միշտ առեղծուածային մնացած էր։

Այդ խառնաշփոթութիւնը երկար չը տեւեց. հոկտեմբեր ամսուն ի գործ դրուած հրաշալի ջանքերէն յետոյ, առժամեայ հանդարտութիւն մը տիրեց յեղափոխական շարժման մէջ, Զարին յայտարարութեան հետեւանքով, որ յոյս կը ներշնչէր։ Այդ բանը ապահովութիւն ընծայեց պաշտօնատարութեան։ Դլուխը վեր առաւ ան, յարձակողական դիրք մը բռնեց և ըէաքիսիօնը ծայր տուաւ ամէն կողմ։

Պաշտօնատարութեան կրած վախին չափ ալ մեծ էր իր վրէժխնդրութեան փափագը, և ասկէ առաջ եկաւ վայրագ ու անկարեկից ճնշում մը։ Այդ վրէժխնդրութեան մէջ ամէնէն աւելի աչքառու հանդիսացաւ քաղաքական ոստիկանութիւնը։ Ռէաքսիոնի վերակսումը, որ տակաւին կը շարունակէ, գործունէութեան անսահման ասպարէզ մը բացաւ Օքրանայի առջեւ, որ ամէնէն կարեւոր հաստատութիւնը դարձաւ յանկարծ։

Այդ թուականէն ի վեր ա՛լ չափ ու սահման չունին իր կամայական արարքները։ Ամէնէն անլուր անգթութիւնները կը գործուին։ Սովորական բան մը կը դառնայ ոստիկանական սադրանքը (բրովոքասիոն)։ Յեղափոխական շարժումը իր յորձանքին մէջ քաշած տարած էր անկանոն տարրեր, որոնք ազատ մթուր կը կազմեն ամէն ժողովրդական շարժումի։ Այդ ծանծաղուտներուն մէջ է որ քաղաքական ոստիկանութիւնը սկսաւ հաւաքել իր գրբրդրիչ պաշտօնեաները, լրտեսները, մատնիչները, և անոնց շնորհիւ, երկար ու հրեշային դատեր սարքեց։

Այդ դատերը անհրաժեշտութիւն մը դարձած էին ոստիկանութեան համար։ Որովհետեւ հակառակ իր նոր յաղթանակին՝ կը զգար թէ իր գոյութիւնը վտանգի տակ էր։ Այդ բանին համար է որ ոստիկանութեան միջոցաւ սպանութիւններ գործուեցան, պօմպայի գործարաններ հաստատուեցան, խռովութիւնն ու ընդվզումը վառ պահելով ճարտարօրէն։

Կ'ուզեմ քաղաղերծ ընել այդ արարքները։ Կ'ուզեմ նաեւ Ազէվի գործը պատմել, որ այդ արարքներուն ամէնէն բարբարուն արտայայտութիւնն է։

ԵԱՔՈՎԼԷՎԻ ԵՐԿՈՒ ԴԱՒԵՐԸ ԲԷԹԷՐՍՕՆԻ ԴԷՄ

Անա թէ ի՞նչ միջոցներու դիմեցին, Բէթէրսօնը պաշտօնէ ձգելու համար, որ չատ պարկեշտ անձ մը ճանչցուած է իբրեւ պետ Վարչաւիայի քաղաքական ոստիկանութեան։

1905ի սկիզբները, յունուար 20ի եղերական օրէն քիչ յետոյ, երբ Բեռերսպուրգի մէջ հաղարաւոր խեղճ մարդիկ սպանուեցան առաջնորդուեցան մատնիչ Կարտնի կողմէ, լեհական յեղափոխականներուպարական կուսակցութիւնը հիմնեց պայքարի կազմակերպութիւն մը, թէրօրական գործերու նուիրուած։ Օքրանայի պատկանող երկու գաղտնի ոստիկաններ սկիզբէն անդամակցեցան այդ կազմակերպութեան։

Եաքովլէվ, որ արտաքին հսկողութիւն միայն կատարելու պաշտօն ունէր, հոգւով մարմնով իրեն փարած պաշտօնատարի մը՝ կուտիսօնի միջոցաւ յարաբերութեան մտաւ յիշեալ երկու գաղտնի ոստիկաններուն հետ։ Եաքովլէվ ու Կուտիսօն համոզեցին երկու ոստիկանները թէ Բէթէրսօն ըստ բաւականի չէր գնահատեր իրենց ծառայութիւնները, և թէ կարիքներ ուղղակի հաղորդելով իրենց, անոնցմէ տեղեկութիւնները միայն Բէթերսօնի իսաց տալով։

(Շարունակելի)

համար տարբեր են։ Եթէ ոչ, ինչ իրաւունքով, ինչ խղճով և ինչ յանդգնութեամբ այդքան անասելի բռնութիւն և դաղանային վայրագութիւն ի գործ դրուած է և կը դրուի գաւառներու մէջ տուրքեր գանձելու համար և ինչո՞ւ այդքան թոյլատու ու մեղմ ընթացք մը բռնուած է մայրաքաղաքի հարկատուներուն դէմ, որոնք համեմատաբար անքաղաքակիրթ գաւառներու հարուստ ու դատելի առաւելութեամբ հարուստ ու կարող են քան գաւառի հարկատուները։

Աչխարհի ո՞ր երկրին մէջ այսպիսի ընդվզեցուցիչ, այսպիսի քաղաքակիրթ խորութիւն տեսնուած է մայրաքաղաքի ու գաւառներու հանդէպ։ Բռնակալութեան ատենը ամէն բան ապօրինի կերպով կ'երթար, և ատոր համար չատ չենք տեսներ դի ոչ մէկ բան օրինաւոր էր։ Ինչ ըսենք հապա յետ Սահմանադրութեան եղածներուն, որոնք ճիշդ միւնոյն կերպով կը չարունակուին։ Իսկ դուք, եւմական նախարար, ինչո՞ւ չէք արգիլեր այդ խրոտութիւնները գաւառներու մէջ, ուր մանկամարդ կիներն ու աղջիկները իրենց էրիկ մարդոց բացակայութեանը բանա կը լեցնեն ու կը ծեծեն, չբսելու համար թէ... ուրիշ բաներ ալ կ'ընեն տուրք գանձելու համար։ Մինչ խեղճերը օրերով անօթի են և իրենց դեռահաս մանկիկները անսուաղ մնռնելու վտանգի տակ։ Այս աստիճան ապօրինութիւն խեղճերու, աղքատներու նկատմամբ և այնքան օրինաւորութիւն զօրաւորներու ու հարուստներու նկատմամբ, հանդուրժելի բան է սա՞ մանագրական երկրի մը մէջ. ամօթ չէ՞, խղճի դէմ չէ՞, ինչ է հապա, դուք ըսէք, Պ. Նախարար։

Արդարացման համար պիտի կրնա՞ք ըսել մթթէ. այդ ամէնուն պատճառը գաւառի պաշտօնեաներն են որ ինքնաբերաբար այդպէս խստութիւն կը բանեցնեն առանց կեդրոնէն այդպիսի հրահանգ ստանալու։ Բայց ապահով եղէք թէ ձեր մէկ հեռագրին հրամանը բաւական է վերնեք եա կեցնելէ այդ խստութիւններէն, եթէ երբեք որոշ, մեկին ու պայծառ խմատով տաք, և ոչ թէ տարտամ, երկդիմի ու առաձիգ կերպով, դի գաւառական պաշտօնեաները չատ ճարպար են կեդրոնական հրահանգներ վերլուծելու մէջ. գրուածին ձեւէն, ոճէն ու լեզուէն անմիջապէս կը թափանցին իմաստին խստութեանը ու չատով կը հասկնան թէ ո՞ր հրահանգը անկեղծութեամբ գործադրութեան համար հեռագրուած է, ո՞րը՝ լոկ ձեւի կամ իրենց բարեյօժարութեանը ձգուելու համար և ըստ այմմ կը չարժին։

Հետեւաբար եթէ տուրք գանձելու համար խստութիւն բանեցնելու օրէնք չկայ մայրաքաղաքի համար. չկայ ընդհանրապէս և գաւառի համար։ Ուրեմն անմիջապէս հեռագրելու է դաւառները և դադրեցնելու այն անօրինակ բռնութիւնները որ կը գործադրուին սահմանադրական ներկայ բէժիմին մէջ անգամ։ Եւ քանի որ այդ չէ եղած, ըսել է թէ բնաւ տարբերութիւն չէ մտած բռնապետական ու սահմանադրական վարչութեանց մէջ։ Ուրեմն ինչո՞ւ ինքզինքնիս կը խաբենք թէ սահմանադրական եղած ենք։

ՄԱՐԿՈՍ ՆԱԹԱՆԵԱՆ

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԱՄԱՍԱՀԱ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Բէչդայի Մաեար Հիրլաբ լրագիրը յօդուած մը հրատարակելով կ'ըսէ.— «Համասաւութիւնը, որ նորէն առաջնութիւն ստացած է ռուս քաղաքականութեան մէջ, իր սուր ծայրը կ'ուղղէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Թուրքիոյ դէմ։ Նոր թուական մը կը սկսի, ուր Ռուսիոյ փառասիրութիւնը Սերպիան ու Պուլկարիան կը մղէ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դէմ։ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Թուրքիոյ պետական մարդիկ պարտաւոր են ամրապնդել իրենց երկիրներուն միջեւ եղած բնական չաներու նոյնութիւնը, որպէս զի չաներու այդ նոյնութիւնը պաշտպանողական դաշնակցութիւն մը ըլլայ։ Սահմանադրական Թուրքիոյ հետ այդ տեսակ դաշնակցութիւն մը պիտի համապատասխանէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ թէ՛ հմանութեանց և թէ չաներուն։»

ՍԵՐՊԻՈՅ ՆՈՐ ԴԱՀԼԻՃԻՆ ՅԱՏՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սերպիոյ Ազգային ժողովին մէջ, առջի օրը, նոր նախարարապետ Պ. Նովաքովիչ կարդաց դահլիճին ծրագիրը, ըսելով որ նոր նախարարութիւնը կազմուած է բոլոր կուսակցութեանց ներկայացուցիչներէն, վասն զի ներկայ կացութիւնը անհրաժեշտ կ'ընծայէ ներքին համաձայնութիւն մը և արտաքսմանի մէջ սերպ չաներու պաշտպանութիւնը (Բուռն ծափեր)։ Պ. Նովաքովիչ յարեց.— «Սերպիոյ գոյութիւնը բնական իրաւունք մըն է։ Այս իրաւունքը հաստատուած է նաեւ միջազգային պայմանագրութիւններով։ Սակայն զանազան կողմերէ կը փորձեն մաքառիլ այդ իրաւունքին դէմ, վասն զի մինչեւ հիմա կնքուած միջազգային պայմանագրութիւնները չէին պարունակեր այդ իրաւունքին բոլոր պայմանները և հետեւանքները։ Այս ազգային խնդրոյն արմատները չեն կրնար փճացուիլ ժողովրդեան սիրտին մէջ, ո՛րքան ապրի միակ Սերպացի մը (Ձայներ.— Կեցցէ՛ ազգը, կեցցէ՛ Սերպիա)։ Կառավարութիւնը իր հոգածութեան առարկայ դրած է արտաքին խնդիրները և սերպական խնդրոյն պաշտպանութիւնը մեծ ուշադրութեանց առջեւ, որով վստահ է թէ իր գործը պիտի դիւրանայ՝ ներքին միաբանութեամբ և ժողովրդեան խոհեմութեամբ։» Պ. Նովաքովիչ խօսքը աւարտեց, կոչ մը ուղղելով բոլոր Սերպերուն և յորդորելով զանոնք՝ կատարելու իրենց քաղաքային պարտականութիւնները և ոյժ տալու կառավարութեան՝ իր գործին կիրառմանը մէջ, որպէս զի միակ ու ապահով հիմ մը պատրաստուի Սերպոյ լաւագոյն ապագայի մը համար։ Ժողովին ատենապետին առաջարկութեամբ, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ նախարարապետին այս յայտարարութիւնները ամէն կողմ տարածել։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյն Ֆրայէ Բրեսէ, միջազգային կացութեան վրայ խօսելով, կ'ըսէ.— «Միւսոյոյ քաղաքականութիւնը, որ յատնի կերպով Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դէմ դարձած է, երկդիմի հանգամանք մը ունի, քանի որ Մնռնդին արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի արտասանած ճաւին մէջ ծանուցուածէն չատ հեռուն գացած է։ Ռուսիա կը սպառնայ Սերպոյ կողմը բռնելու, եթէ Աւստրիա չդիջանի ռուսական պայմաններուն ենթարկելու Պոսնայի վրայ իր վերապետութիւնը, ինչ որ արդէն ճանչցուած է Թուրքիոյ կողմէ։ Հիմա բացորոշապէս կը տեսնուի թէ ո՞վ է Սերպոյ եաին գանուողը։ Ռուսիոյ քաղաքականութեան կարելիութեանը մասին պէտք է յիշել աւստրեւգերման դաշնադրութեան Ա. յօդուածը։ Ռուսիա եթէ յարձակի Աւստրիոյ-Հունգարիոյ վրայ, լաւ գիտէ թէ դաշնադրութիւնը ինքզինքը ցոյց պիտի տայ։ Ատոր հետեւանքը մեծ աղէտ մը պիտի ըլլայ աշխարհի խաղաղութեան համար, որուն վրայ առանց սարսափի չի կրնար խորհիլ նոյն իսկ ամէնէն տաք գլուխ համալաւականը։ Ֆրանսա, որ կ'աշխատի բարւոք յարաբերութիւններ ունենալ Գերմանիոյ հետ, պիտի հարկադրուի Պոսնայի պատճառաւ զէնքի դիմել Ռուսիոյ համար։ Ֆրանսա, որ Ալզաս-Լոբէնի համար չէ պատերազմած, պիտի հարկադրուի պատերազմիլ Սերպոյ քմահաճոյքին համար։ Ուրեմն Ռուսիա չի կրնար տիեզերական պատերազմ մը պարտադրել աշխարհի Սերպոյ պատճառաւ։»

— Լոնտոնէն կը գրեն Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի թէ Ռուսիա վերջերս յայտարարեր է մեծ տէրութեանց թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպոյ միջեւ եթէ պատերազմ մը ծագի, մանաւանդ երբ Աւստրիա-Հունգարիա մերժէ գոհացարել եւրոպական դեսպանախորհուրդի մը որոշումները Սերպոյ ըլլալիք փոխարինութեանց համար, Ռուսիա Սերպոյ կողմը բռնելով պիտի պատերազմի։ Ուրիշ լուրի մը նայելով, Ռուսիա կը ջանայ որ տէրութիւնները հաւաքական դիմում մը ընեն Վիեննայի կառավարութեան մօտ։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՒՍՏՐԻԱ ԲՐՈԴՈՔՈԼԸ ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԱԾ

Ինչպէս ծանուցուած էր, երէկ Եպարքոսին ապարանքին մէջ ստորագրուեցաւ այն բրոդոքոլը որ պատրաստուած էր Պոսնան ու Հերսէքը Աւստրիոյ կցելուն առթիւ Թուրքիոյ և Աւստրիոյ միջեւ կնքուած համաձայնութեան համար։ Պահ մը խորհրդակցութիւն կատարուելէ ետքը բրոդոքոլը ստորագրեցին մէկ կողմէ Եպարքոս Հիւսէյին Հիլմի փաշա ու արտաքին գործոց նախարարի փոխանորդ Նորատունկեան Գաբրիէլ էֆ. և միւս կողմէ Կ. Պոլսոյ աւստրիական դեսպան Բալլավիչինի մարքիզը։

—Նախարարութիւնը այդ մասին պատճառաբանեալ տեղեկագիր մը պատրաստելով բրոդոքոլը մինչեւ երեքշաբթի պիտի ներկայացնէ Երեսփ. Ժողովին։

—Թանին կ'ըսէ թէ նոր դահլիճը բրոդոքոլին մէջ կարգ մը օգտակար բարեփոխութիւններ կատարած է, որոնց մէկը սա է թէ Օսմ. կառավարութիւնը ուզածին չափ պիտի կարենայ տուրքի ենթարկել ալաքոլը, քարիւղը, լուցկին և սիկառէթի ու խաղի թուղթերը. կամ իրաւունք պիտի ունենայ դայնս մենաւանարի ենթարկելու։ Աւստրիոյ կառավարութիւնը հիմակուընէ անպայման կերպով հաւանած է ատոր։ Հպատակութեան խնդրոյն համար, ինչպէս երէկ ծանուցինք, որոշուած է որ օսմ. երկիրները դանուող Պոսնայցիները օսմ. հպատակ պիտի ճանչցուին և բրոդոքոլը ստորագրուելէն մինչեւ մէկ ամիս օսմ. երկիրները եկողներն ալ օսմ. հպատակ պիտի համարուին։ Այս տրամադրութենէն բացառութիւն պիտի կազմեն քաղաքային վարժարանները յաճախող Պոսնայի այն անչափահաս տղաք որոնց ծնողքները կամ պաշտպանները Պոսնա կը բնակին։ Ատոնք երբ չափահաս ըլլան, իրաւունք պիտի ունենան օսմ. հպատակութիւնը ընդունելու։ Փոխարէնն ի վեր իբրեւ ուղեւոր օսմ. երկիրները գանուողները աւստրիական հպատակ պիտի նկատուին։ իսկ անոնք որոնց ուղեւորութիւնը մէկ տարին անցած է՝ օսմ. հպատակ պիտի համարուին։ Աւստրիական հիւպատոսարաններուն մէջ ծառայող պոսնայի դպասները աւստրիական հպատակութեան մէջ պիտի մնան։ Բրոդոքոլին ստորագրութենէն մինչեւ տասնչորսնդ օր հաստատման գումարը՝ երկու-քառկէս միլիոն ոսկի Կ. Պոլսոյ մէջ հնչուն դրամով պիտի վճարուի Օսմ. կառավարութեան։ Բրոդոքոլին մինչեւ երկու ամիս վաւերացումը պարտաւորիչ է։

—Բրոդոքոլին ստորագրութեանը առթիւ դեսպանախորհուրդին գումարումը հեղդհեղ հաւանական կը նկատուի։ Պոսնայի ու Հերսէքի վաւերացումը օսմ. կառավարութեան կողմէ կատարուած է՝ իրաւ միակ չանգրգռուող սէրութիւն՝ մեծ տէրութեանց տեսակէտը առաջուան պէս մնալու և խնդիրը դեսպանախորհուրդին մէջ նկատողութեան առնուելու պայմանով։

— Բրոդոքոլը ստորագրուելէ ետքը, երէկ, Եպարքոսը իր մօտ հրաւիրեց պոյքոդաժի սէնթիքային պետերը և յայտարարեց այսօրուընէ սկսեալ դադրեցնել պոյքոդաժը, վասն զի ատոր չարունակութիւնը պիտի դժուարացնէ Օսմ. Տէրութեան ապագայ յարաբերութիւնները և ռավարութեան՝ իր գործին կիրառմանը մէջ, որպէս զի միակ ու ապահով հիմ մը պատրաստուի Սերպոյ լաւագոյն ապագայի մը համար։ Ժողովին ատենապետին առաջարկութեամբ, միաձայնութեամբ որոշուեցաւ նախարարապետին այս յայտարարութիւնները ամէն կողմ տարածել։

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Նոյն Ֆրայէ Բրեսէ, միջազգային կացութեան վրայ խօսելով, կ'ըսէ.— «Միւսոյոյ քաղաքականութիւնը, որ յատնի կերպով Աւստրիոյ-Հունգարիոյ դէմ դարձած է, երկդիմի հանգամանք մը ունի, քանի որ Մնռնդին արտաքին գործոց նախարար Պ. Իզվոլսքիի արտասանած ճաւին մէջ ծանուցուածէն չատ հեռուն գացած է։ Ռուսիա կը սպառնայ Սերպոյ կողմը բռնելու, եթէ Աւստրիա չդիջանի ռուսական պայմաններուն ենթարկելու Պոսնայի վրայ իր վերապետութիւնը, ինչ որ արդէն ճանչցուած է Թուրքիոյ կողմէ։ Հիմա բացորոշապէս կը տեսնուի թէ ո՞վ է Սերպոյ եաին գանուողը։ Ռուսիոյ քաղաքականութեան կարելիութեանը մասին պէտք է յիշել աւստրեւգերման դաշնադրութեան Ա. յօդուածը։ Ռուսիա եթէ յարձակի Աւստրիոյ-Հունգարիոյ վրայ, լաւ գիտէ թէ դաշնադրութիւնը ինքզինքը ցոյց պիտի տայ։ Ատոր հետեւանքը մեծ աղէտ մը պիտի ըլլայ աշխարհի խաղաղութեան համար, որուն վրայ առանց սարսափի չի կրնար խորհիլ նոյն իսկ ամէնէն տաք գլուխ համալաւականը։ Ֆրանսա, որ կ'աշխատի բարւոք յարաբերութիւններ ունենալ Գերմանիոյ հետ, պիտի հարկադրուի Պոսնայի պատճառաւ զէնքի դիմել Ռուսիոյ համար։ Ֆրանսա, որ Ալզաս-Լոբէնի համար չէ պատերազմած, պիտի հարկադրուի պատերազմիլ Սերպոյ քմահաճոյքին համար։ Ուրեմն Ռուսիա չի կրնար տիեզերական պատերազմ մը պարտադրել աշխարհի Սերպոյ պատճառաւ։»

— Լոնտոնէն կը գրեն Նոյն Ֆրայէ Բրեսէի թէ Ռուսիա վերջերս յայտարարեր է մեծ տէրութեանց թէ Աւստրիոյ-Հունգարիոյ և Սերպոյ միջեւ եթէ պատերազմ մը ծագի, մանաւանդ երբ Աւստրիա-Հունգարիա մերժէ գոհացարել եւրոպական դեսպանախորհուրդի մը որոշումները Սերպոյ ըլլալիք փոխարինութեանց համար, Ռուսիա Սերպոյ կողմը բռնելով պիտի պատերազմի։ Ուրիշ լուրի մը նայելով, Ռուսիա կը ջանայ որ տէրութիւնները հաւաքական դիմում մը ընեն Վիեննայի կառավարութեան մօտ։

ԵՐԷԿԻ ԳԱՂՈՒՆԻՆ ՄԷՋ ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐՊԻՈՅ ՄԻՋԵՒ ԵՂԱԾ ՀԱՇՏՈՒԹԻՒՆԸ

Երէկ գիշեր Բեռլայի Վաղիդէզ թատրոնին մէջ վիեննական օպէրէդի խումբին կողմէ Լուսնիկի Վիրվի (գուսարի այրին) օպէրէդը ներկայացուած միջոցին միջադէպ մը տեղի ունեցաւ։ Այդ խաղին մէջ ծաղրական դեր մը տրուած էր Սեւ Լեռան իշխանին և իշխանուհիին։ Սեւ Լեռնցիները, իրենց ազգային արժանապատուութիւնը վիրաւորուած զգալով, մեծ ցոյց մը կատարեցին, որով հանդիսատեսները խուճապի մատնուելով փութով հեռացան թատերասրահէն։ Երէ՛ գրեկուրէ իմաց տրուած էր թատրոնին անօրէնին որ այդ խաղը չներկայացուի։ Սեռազին արարուածին երբ Սեւ Լեռան իշխանին դերը կատարողը բեմին վրայ երեւցաւ, առաջին կարգի թիկնաթոռները բազմած մէկ քանի Սեւ Լեռնցիներ ոտքան սուլել և աղմուկ յարուցանել։ Դերասանը չարունակեց, որով բառատիէն սկսան թոռներ նետել թատերաբեմին վրայ և օթեակներուն մէջ ալ ջուր թափել։ Նուազարար բաւական մեծ էր. թատրոնին սպասաւորները իրար անցած կը հրաւիրին հանդիսականները որ դուրս ելլեն։ չատ մը կիներ մարեցան։ Ոստիկանութիւնը ձերբակալեց այդ միջադէպին հեղինակները և Կալաթա Սէրայ տարաւ, ուր անուններնին արձանագրուելէ ետքը արձակուեցան։ Այդ խաղը արդէն չի ներկայացուիր եղեր Սերպիացիներ ու Սեւ Լեռնցիներ գտնուած տեղերը. նոյն իսկ Վիեննայի մէջ ալ այդ կարգի ցոյցերու պատճառ եղած է։ Սեւ Լեռնցիները յայտարարեր են խմբագրի մը թէ իրենց նպատակը հայրենասիրական ցոյց մը էր միայն, վասն զի չէին կրցած տակալ որ իրենց վիհապետը ծաղրուի։

ԿԱՐԵՒՈՐ ՊԱՐԱԳԱՅՑ ՄԸ.— Սերպերէնի մէջ հետեւեալը կը կարդանք.—

«Դրացի տէրութիւններէն մէկը երեք տարի է Կ. Պոլիս կը ղրկէ գաղտնի պաշտօնեայ մը, որ արտաքին առկիս խնդիրներէ մէկին համար հոս կարգ մը գաղտնի առաջարկութիւններ կ'ընէ քաղաքական անպատասխանատու մարմնոյ մը։ Տեսնենք ի՞նչպէս պիտի ըլլայ։»

Ճ.ՆԵԼԻՈՅ դեսպանը, երէկ, Սէլամլըքի արարողութենէն ետքը, առաջին թարգմանին հետ Սուլթանին ներկայացաւ։ Ունկնդրութիւնը մէկ ժամ տեւեց։

Ա.ԶԱՏՈՒԹԵԱՆ հերոս Էնվէր պէյ, որ Գերլինի օսմ. դեսպանատան զինուորական կցորդ կարգուած է, երէկ, Սուլթանին ներկայացաւ։

ՍՏԵՐԳիՈՅ համար կ'ըսուի թէ Աւստրիոյ հետ պատերազմի մեռնարկելէ առաջ, պիտի գրաւէ Եէնիբազար գաւառը՝ իբրեւ գործողութեանց խարիսխ։ Օսմ. Գ. զօրաբանակը ամէն պատահանութեան դէմ պատրաստ է։ Թանին կը հերքէ այս լուրը և կ'ըսէ նաեւ թէ մեծ տէրութեանց ջանքերուն շնորհիւ պատերազմի հաւանականութիւնը անհետացաւ է։

ԹՈՒՐԳԻԱ ԵՒ Ա.ՆԳԼԻԱ.— Օսմանիճեք Բոսդ կը հերքէ այն լուրը թէ Անգլիա, Թուրքիոյ ի նպաստ միջնորդութիւն մը կատարելու համար, ծանուցագիր մը տուած ըլլայ Թուրքիոյ և Ռուսիոյ։ Նոյն թերթը կը յարէ թէ տրուածը ծանուցագիր մը չէ, այլ Լոնտոնի դաշիճին կողմէ խոստում մը՝ Բ. Դրան բարեկամական աջակցութիւն մը ընելու մասին։

ՍԵԼԱՆԻԿԻՆ, առջի օրը, Կ. Պոլիս ժամանեցին պուլկարական քոմիտէին երկու հիմնադիրները՝ Պ. Պ. Թէոտոր Բանիցա ու Խրիսթօ Չէրնորիչ. իսկոյն այցելութեան գացին Պ. Սանտանսքիի, որ արդէն հոս կը գտնուի։ Առանք երէկ յայտարարեցին Բրոտոսի խմբագիրներէն մէկին թէ Սահմանադրութիւնը միակ միջոցը կը նկատեն երկրին խաղաղութեանը։ Նաեւ թէ Բոյնոյոնը և Պուլկարիոյնը մէջեւ անկեղծ գործակցութիւն մը կարելի է։ իրենց կուսակցութիւնը կ'ուզէ որ երկրին ամբողջութիւնը պահպանուի և բոլոր ժողովուրդները եղբայրակցին։

ՇԱՐԵԻԼ ՓԱՇԱՅԻ ԴԷՊԵՐԸ.— Եենի Կազէթա կը հրատարակէ Անատոլըի նահանգաց երբեմնի քնիչ վախճանեալ Շաքիր փաշայի մէկ ծրագիրը նոյն նահանգաց բարնորոգմանը մասին։

Կ. ՊՈԼՍՈՅ Պարիկները, երէկ, հեռագիր մը ստացան Սոպհանէն՝ ծանուցանող թէ չորս կողմէն յարձակող բռնապետներէն չատերը մեռած և ոմանք ալ գերի ինկած են։ Շերբաշը մօտերս պիտի գրաւուի։ Թէչրանի վրայ քալելու պատրաստութիւն կը տեսնուի հիւսիսէն ու հարաւէն։

ՆԷՃԻՊ ՄԷԼՔԱՄԷ՝ աղերսագրով մը եղեռնադատ ատենին նախագահէն խնդրած է լսել իրեն ինչպատ կարգ մը վկաներ, որոնց մէջ կան անասնաբուծական վարժարանին տնօրէն գնդապետ Մենեպա պէյ, Բերա մեծ փողոց բնակող Արամ էֆ., մաքսային քնիչ Լեւոն էֆ. Փափազեան, Սբբոյնամ Փաշայի քլիսպէն սպասաւորներէն Պողոս աղա, Այսա Փաշայի Արզումանի աբարդքմանը բնակող Զորրակ էֆ., Դաւբգիւղ բնակող վաճառական Շերբինեան ու գոնարավաճառ Պապեան էֆ.ները, Օրթագիւղ բնակող Օր. Մաեմ Բորքուքալեան, վաճառական Կարապետ էֆ. Թալեան և մէկ քանի դեսպանատանց թարգմաններ։

Ա.ՕՍԹԷՖԱՆՈՍԻ մէջ կալուածատէր Յովհաննէս պէյ Տատեան 25 տարուան մենաշնորհ խնդրեց ջերմուկներ հաստատելու նոյն տեղը, խոստանալով ամէն տարի 3000 ոսկի վճարել թաղապետութեան։ Թաղապետութեանց ընդհանուր ժողովը ընդունեց այս առաջարկութիւնը։

ԶՐՕՍԱՇՐՋԻՆՆԵՐ.— Երէկ Արապկիր չոգնաւով Նիւ-Եորքէ Կ. Պոլիս ժամանեցին ամերիկացի 680 զրօսաշրջիկներ։

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՔՆՆԻՉ ՅԱՆՁՆԱԽՈՒՄԻՒՆ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

ԺՈՂՈՎՐԴԵԱՆ ՄԷՋ

Վէճի ԵՆԹԱԿԱՅ ՀՈՂԵՐ

Յօդ. Իե.— Անցեալ դէպքերու միջոցին փախչողները և անգամ մըն ալ օսմ. երկիրները չվերադառնալու պայմանաւ իրենց առնչութիւնը վերջնականապէս դադրեցնելով օտար երկիր գաղթողները, Սահմանադրութեան հռչակումէն յետոյ երբ իրենց հայրենիքը կը վերադառնան, Պետական Խորհուրդէն որոշեալ և ներքին գործոց նախարարութեան... Թուրկան չրջաբերականով բոլոր կուսակալութեանց զեկուցուած որոշմունքներն համաձայն եւ վարչական կարգադրութեամբ այդ կարգի անձերուն այսինքն իրենց օրինական ա՛ր՛ե՛ր՛ո՛ւ՛ն պիտի յանձնուին այն հողերն ու կալուածները զորս անոնց բացակայութեան միջոցին ուրիշ անձեր առանց կալուածադրի և ապօրինի կերպով ձեռք անցուցեր և վարել սկսեր էին և կամ բռնի կերպով առեր ու գրաւեր էին։

Յօդ. Իթ.— Այն հողերը որ կը վերաբերին վերոյիշեալ պայմաններուն մէջ փախչող կամ գաղթող անձերու և իրենց անմշակ հողեր, հողային օրէնքին համաձայն կալուածադիրով ուրիշներու տրուած են, պատշաճ չպիտի ըլլայ այդ կարգի հողերն ալ վարչական կարգադրութեամբ իրենց արդի տէրերէն առնել և նախորդ օրինաւոր տէրերուն յանձնել. ուստի Ցանձնախումբը ամէն միջոցներով բռնի իսկ օրինական տէրն եղող այդ կարգի անձերու իրաւունքները պաշտպանելու համար կա՛մ պիտի յորդորէ զանոնք որ իրենց իրաւունքներուն տիրանալու համար դատի ձեռնարկեն, կամ գանձուած դրամն իրենց պիտի վերադարձնէ և կամ կառավարութեան պատկանող անմշակ կամ մասնաւոր հողերէն նոյնչափով իրենց հող պիտի տայ։

Յօդ. Իէ.— Ցանձնախումբին թղթակցութիւնները նախագահին՝ կալիպ պէյի միջոցաւ տեղի պիտի ունենան։ Ցանձնախումբին խորհրդակցութիւններն ու որոշումները մեծամասնութեան քուէէն կախում ունին։ Քուէներու հաւասարապէս բաժանման պարագային այն կողմի քուէն նախամեծար կը համարուի, ուր կը գտնուի նաեւ նախագահը։

Յօդ. Իզ.— Եթէ վերոյիշեալ նահանգներու գործերէն գումարներ որոնք առնչութիւն ունենան Մուսուլի, Պաղատի, Հալէպի նահանգներուն և Զօրի գաւառին հետ, այդ պարագային Ցանձնախումբը արտօնուած է ներկայ կանոնագրին տրամադրութեանց համաձայն գործելու և Մուսուլի, Պաղատի, Հալէպի կուսակալներուն և Զօրի կառավարչին հետ բանակցելու։

Յօդ. Իթ.— Այն Ցանձնախումբին ընտրութիւնն ու առաքումը նպատակ ունի բացարձակ կերպով վերջ տալ այն անհաճոյ դէպքերուն որոնք երբեմն երբեմն կուգան նոյն նահանգներուն մէջ և դիտողութեանց տեղի կուտան, ինչպէս նաեւ այդ տեղերուն մէջ ալ Սահմանադրութեան յարմար եղանակով, և առանց բացառութեան, բոլոր ժողովրդեան հանգստութիւն եւ գոհունակութիւն պատճառելու կերպով կարգալահութիւնն ու անդորրութիւնն ապահովել։ Ցանձնախումբը ամէն ջանք ի գործ պիտի դնէ այս նպատակներն իրագործելու համար և իր ձեռնարկներն երբեք անհետեւանք չպիտի ձգուին։ (Վերջ)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԸ

Ա.ԶԱՏ ԿԱՐԾԻՐՆԵՐ

Սահմանադրական կառավարութիւնը իր ազատասիրութիւնը փորձով ապացուցանելու համար նախ և առաջ մամուլի նոր կանոնագիրը պատրաստեց և այս օրերս ալ հանրային գումարումներու կաշկանդումը ծրագրեց։ Այս նոր կանոնագրին համեմատ, հանրային հաւաքումները 24 ժամ առաջ պէտք է որ ծանուցուին ոստիկանութեան, որ, եթէ ուզէ, պիտի արգիլէ զանոնք։ Աւելի յստակ ըլլալու համար, կարելի է ըսել թէ այսուհետեւ կառավարութիւնը պիտի թոյլատրէ այն միթինկները միայն, որոնք իր չահուն կը ծառայեն կամ թէ չեն վնասեր իր շահերուն։

Ես չափազանց տրամաբանական! կը գտնեմ կառավարութեան այս ընթացքը, թէեւ ոմանք սահմանադրական չգտնեն զայն։

Միայն թէ, պէտք է նաեւ խոստովանիլ որ երբոր ներկայ կառավարութիւնը կ'ըսենք, աւելի պէտք է հասկնալ Օսմ. Մ. և Յ. Բոսմիթէն, այն քոմիթէն որ հակառակ Միութեան և Յառաջդիմութեան քոմիթէն ըլլալուն՝ չատ անգամ անմարանութեան և յետադիմութեան քոմիդէ մը կը ներկայանայ։ Ասիկա՝ եթէ հարկ ըլլայ՝ կ'ապացուցանենք դրական և ապրուած փաստերով, հակառակ որ երբեմն մարդիկ՝ օր նոր քաղաքական ուղղութիւն նոր՝ մանաւանդ վերջերս թափ ու թմբուկ առած այդ Բոմիթէին տարփողանքը կը գուսաներգեն։

Այո, արդի Դահլիճը վարագոյր մըն է, որուն ետին Բոմիթէն իր ուզած ձեւովը կը չարժի, իբրեւ գործադիր կամական մարմին։ Այէն որոշում անկէ կը բխի, և նոյն իսկ հաւանական է խորհիլ թէ մամուլին կաշկանդման օրէնքին հեղինակութիւնը օտար չէ Բոմիթէին, անոր որ մամուլի ազատութեան կապուտամի առաջին նշանը տուաւ տակէ վեց ամիս առաջ, ազատութեան ամէնէն տաք օրերուն, կոպտի հրամանագիր մը ուղղելով Պոլսոյ լրագիրներուն և արգիլել ուզելով Պոսնա-Հերսէքի և օրուան ուրիշ հրատապ խնդիրներու մասին գրելը։ Իրաւ է որ այդ անտեղի իրատէն իրեն արժանաւոր ընդունելութիւն մը գտաւ մամուլին կողմէ. ոչ օք համակերպեցաւ անոր, ընդհակառակը քուռն կերպով պախարակուեցաւ հակասահմանադրական այդ արարքը։

Այդ մրեւնոյն Բոմիդէէն կարելի չէ յուսալ որ մատ ունենայ մամուլի նոր կաշկանդումին և հանրային հաւաքումները սեղմող սա նոր կարգադրութեան մէջ, որուն համեմատ այսուհետեւ կարելի չպիտի ըլլայ հանրային ո և է ցոյց սարքել կառավարութեան դէմ, քանի որ հրամանը անկէ՛ց պիտի բխի։

Եւ ի՞նչպէս կարելի է խորհուած զուգադիպութիւն մը չտեսնալ այս կարգադրութեան և այն ըրդռութեան միջեւ որ երէկ իսկ այդ կարգի միթինկ մը տեղի ունենալու էր ի Նպաստ Բեսմիլ փաշայի ինկած Դահլիճին։ Ընչո՞ւմ ժողովրդային կամքին վրայ։ Ինչ բանէ կը վախնայ ներկայ Դահլիճը. և Մամուլը ու ժողովրդային բողոքի ցոյցերը սանձահարելո՞վ է որ պիտի կառավարէ այս երկիրը. ան ատենը ինչ կ'ըլլայ տարբերութիւնը բրռնապետական բէժիմին։ աչքերու թող փչող սուտ ազատութիւն մը, կալ և բրռնարարուած սահմանադրութիւն մը աւելի աղէտալի կը դառնայ քան որոշ բռնապետութիւն մը։ Այս վերջինին դէմ դուն համոզուած և բացարձակ կրնաս կարելի է մղել։

Այէն պարագայի մէջ՝ բարեգուշակ փուլի մը մէջ չէ որ կը թեւակոխէ սահմանադրական Թուրքիան։ Ինքզինքը ծայրայեղ ու անկեղծ սահմանադրական հրուչակող Բոմիթէն իր ձեռքովն իսկ հարուածներ կուտայ ահա նոր բէժիմին գլխուն։ Քաղաքական ո և է կուսակցութեան քմահաճոյքներուն խաղալիք դարձող Սահմանադրութիւն մը հեռի է վստահութիւն ներշնչելէ, մանաւանդ երբ այդ Սահմանադրութիւնը խանձարուրի մէջ է դեռ։

ԵՐՈՒԽԱՆ

ԱԶԳ. ԵՐԵՍՓ. ԺՈՂՈՎԻ ԵՐԷԿԻ ՆԻՍՏԸ

ԱՂՄԿԱԼԻՑ ՆԻՍՏ ՄԸ

Ազգ. Երեսփ. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, նախագահութեամբ Տ. Հմայեակ Եպիսկ. Դիմաքեանի և ատենապետութեամբ Մինաս Զերազի։ Նիստը բացուեցաւ ժամը 8ին, 54 երեսփոխաններու ներկայութեան։

Նախ դիւանը հաղորդեց թէ՝ առաջին նիստին ատենագրութիւնը աւարտած է և ցրուեցաւ։ Իսկ միւսներն ալ հետզհետէ պիտի տպագրուին։ Ցետոյ նկատողութեան առնուեցաւ բացակայ երեսփոխաններու խնդիրը, որոնցմէ ոմանք հիւանդութեան և ոմանք ալ ճամբորդութեան բանաւոր պատճառներով կը բացակայէին. խնդրոյ առարկայ եղաւ երեսփոխան Իբրանոսեան էֆ.ի բացակայութիւնը, որ մինչեւ հիմա միայն մէկ նիստի մը ներկայ գտնուած է. ըսուեցաւ որ կը ճամբորդէ. երեսփոխաններէ ոմանք արդարացի կերպով դիտողութիւն ըրին թէ պէտք էր գրաւոր տեղեկութիւն տար։ Այս առթիւ թեր ու դէմ խօսեցան Պարգեւ Փափազեան և Վահան Թէքէեան. առաջինը կը պնդէր որ հրաժարեցուցչին բացակայ երեսփոխանները, և Վ. Թէքէեան պատասխանելով կըսէր թէ՝ չեն կրնար այդպէս թեթեւօրէն հրաժարեցնել այս կամ այն երեսփոխանը։ Կարգացուեցաւ յետոյ Ազգ. վարչութեան կողմէ ղրկուած պաշտօնագիր մը, որով կը ներկայացնէր Նիկոմիդիոյ Գալատ. Ընդհ. Ժողովին երեսփոխանի ընտրութեան տեղեկագիրը, և Աբշակ Զօպանեան երեսփոխան ընտրուած ըլլալը կը ծանուցանէր։ Ժողովը լուեալ ուրացուց, մեկն

Խրիմեանը»։ Նախագահ Սրբազանը խնդրեց որ այս առաջարկը օրակարգին անցնելէ վերջը, անցնին օրակարգին որ կարեւոր խնդիրներ կան։

Որոշուեցաւ օրակարգ անցընել այս խնդիրը և փակել, անցնելու համար օրակարգին, քանի որ երեսփոխանիներու 71 թիւը լրացած է։

Խնդիրը փակելէ առաջ Գէորգ Վ. Ասլանեանի առաջարկութեան վրայ՝ որոշուեցաւ որ Ընդհ. Ժողովին կողմէ պատգամաւորութիւն մը երթայ Ս. Հայրապետին մօտ և շնորհաւորէ զայն։ Այս պատգամաւորութեան անդամ նշանակուեցան Դիմաքսեան և Վեհապետեան Սրբազանները և մայր դիւանը ամբողջութեամբ։

Իրը ատենական վերջին գործողութիւն կարդացուեցան Երուսաղէմի Պատրիարքարանէն եկած հեռագիրներ, քննիչներու ժամանման, անոնց գործունէութեան, երէցեան Սրբազանի երուսաղէմ երթալուն և այլ խնդիրներու մասին։ Այս հեռագիրները Վարչութեան զրկուեցան։

Զօհրապ էֆ. յայտնելով թէ Վարչութեան կողմէ Երուսաղէմ զրկուած քննիչներ սպառնալիքի տակ Յոպպէ վերադարձած են, ու միաբանները ըմբոստացած, առաջարկեց խնդիրը օրակարգ անցընել, Յարութիւն Պատրիարքը ամբաստանութեան տակ ձգելու համար Ազգ. Սահմանադրութեան 18րդ յօդուածին համաձայն։ Պարգեւ Փափազեան ձայնակցեցաւ։ Մրեան Զերազ բաւ թէ Պատրիարքը ցկնանս գահակալ է. իսկ Աբամանց բաւ որ պատշաճ չէ որ Զօհրապ «ընբռնացում»ի պէս բառեր գործածէ։ Իսկ Վռամշապուհ Մանուկեան բաւ թէ՝ Երուսաղէմի խնդիրը յանձնուած է Բաղաք. Ժողովին, որ պէտք եղածը պիտի ընէ, և առանց վերջնական կարգադրութեան մը այդ խնդիրը պէտք չէ հոս բերուի։ Բոլոր պատասխանատուութիւնը իրեն կը վերաբերի և կանխաւս է հոս բերել խնդիրը։

Զօհրապ.— Ես ոտնձգութիւններ ընել չեմ ուզեր. միայն թէ խնդրին ծանրակշիռ հանգամանքը նկատողութեան առնելով է որ հոս Ազգին ընդհ. Ժողովին ուզեցի ներկայացնել խնդիրը. քանի որ քննիչներուն սպառնալիքի տակ գտնուիլը Ժողովին պատուին հետ առնչութիւն ունի։ Խնդիր Ժողովին մասնաժողովը կարդաց այդ հեռագիրը և որոշուեցաւ Ժողովին ներկայացնել։

Հայրապետ եպս.— Վարչութիւնը պատգամաւորութեան ձեւքը այնպիսի հրամանգ մը տուած է որ Պատրիարքի մը ամբողջ իշխանութիւնը կը չեղչնչուի և 1888ի Ազգ. Վարչութեան կողմէ պատրաստուած հրամանգը կը ջնջուի և այդ է պատճառը որ Յարութիւն Պատրիարքը զայրացած է։ Ես կ'առաջարկեմ որ այդ հրամանգը հոս կարդացուի. ի՞նչ իրաւունք ունին 90ամեայ ծերունիի մը, 70 տարի աղգին ծառայող եկեղեցականի մը իրաւունքները կապտել և իջեցնել զայն պարզ վանահայրի մը դիրքին։

Պալագեան Վրդ. Ես բաւ որ թէեւ Յարութիւն Պատրիարք ծեր է, բայց պէտք չէ զայն ամբաստանել և նախատական խօսքեր ընել. առաջարկեց որ Պատ. Տեղապահ մը զրկուի։

Մ. Մանուկեան.—Զօհրապ էֆ. իրաւունք չունի Վարչութեան կողմէ խօսելու։

Հայրապետ եպս.— Իրրեւ երեսփոխան կրնայ խօսիլ և ոչ իբրեւ Բաղաք. Ժողովի անդամ։

Բ. Պօղանեան.— Իրաւունք չունի՞ք, այո՛, Վարչութեան կողմէ պաշտօն չունիք դուք։

Խ. Սիմէոնեան.—Զօհրապ էֆ. իրաւունք ունի իբրեւ երեսփոխան խնդիր ընելու այդ հեռագիրները, բայց իրաւունք չունի հոս բերելու այդ խնդիրը իբր Վարչութեան անդամ, քանի որ Վարչութիւնը ինք ուղղակի այդ տեսակ խնդիր մը բերած չէ մեզի։

Թեր ու դէմ վիճաբանութիւններէ յետոյ, Զօհրապ, Բաղաք. Ժողովէն եկած հեռագիրները բերել տալով ուզեց կարդալ։ Շատեր ընդդիմացան։

Մ. Մանուկեան.— Իրր Բաղաք. Ժողովին անդամ կ'ըսեմ թէ իրաւունք չունիք առանց Ժողովի կամքին այդ թուղթերը կարդալու։

Զօհրապ.— Այս թուղթերը ազգին կը վերաբերին։

Աւոր վրայ աղմուկներ բարձրացան ամէն կողմէ, արգիլելու համար հեռագիրներուն ընթերցումը։

Զօհրապ.— Անոնք որ հեռագիրներուն ընթերցման կը հակառակին, մասնաւոր նպատակ մը ունին։

Այս յայտարարութեան վրայ փոթորիկը պայթեցաւ. Ժիսրն ու աղմուկը իրենց գագաթնակէտին հասան, և բազմաթիւ երեսփոխաններ, որոնք կ'ընդիմաբանէին Զօհրապի, նախատական սեպեցին ինքզինքին, ու սպառնալից, ոտքի կանգնեցան և քաղեցին Զօհրապի վրայ. Մերքա Մաերան, Պօղանեան և ուրիշ շատեր բացատրութիւն պահանջեցին։ Ուրիշներ միջամտեցին և հազիւ տասը վայրկեանէն Ատենապետին զանգակը կրցաւ կարգի բերել ժողովականները։ Յետոյ շարունակուեցան խորհրդակցութիւնները, դարձեալ աղմկալից։

Զօհրապ.— Ես չեմ պնդեր որ այս խնդիրը այսօր կարգադրուի լմննայ. ես կացութիւնը ծանր դատայ և բերել տուի հեռագիրները որոնք ազգինն են։

Հայրապետ եպս.— (Ծաղրելով) Այո՛, ազգինն են։

Զօհրապ.—Ամէն պարագայի մէջ մենք աւելի ազգ ենք քան թէ դուք։

Յետոյ յայտարարեալ խօսեցաւ Համբարձում Պօյաճեան, ինչպէս նաեւ Մկրտիչ Մանուկեան որ բաւ թէ՝ Զօհրապ էֆ. ինքզինքին կը հակասէ երբ կ'ըսէ թէ՝ իբրեւ Բաղաք. Ժողովին անդամ չկրցաւ իր ձայնը լսելի ընել, որովհետեւ այդ խնդիրը երբ երէկ ծեծուեցաւ վարչութեան մէջ, ինք կը բացակայէր։ Հայրապետ Արամանց ալ ըսաւ թէ պէտք էր որ խնդիրը օրինական խողովակով գար և առ ալ վարչութեան հաւաքական կամքովը կրնար ըլլալ։ Հեռագիրները հոս բերուած են ապօրինի և անիրաւացի կերպով. այս պատճառով պէտք է վարչութեան վերադարձուին։ Վառան Թէքէեան եւս պատասխաններով բաւ թէ՝ Թող հրաժարի Բաղաք. Ժողովը, երբ անհամաձայնութիւն կայ իր մէջ։ Սեղբոսեան էֆ. իբրեւ վարչութեան անդամ, բաւ թէ վարչութիւնը Երուսաղէմի խնդրին առթիւ անել կացութեան մը մէջ կը գտնուի, նախ որովհետեւ պատգամաւորները անփորձ են և յետոյ որովհետեւ Երուսաղէմի խնդրին մէջ միջամտելու իրաւունք չունիք կ'ըսէ Բ. Դուռը. այս կէտին վրայ է որ բանակցութեան մէջ ենք. եթէ վստահութիւն ունիք վարչութեան վրայ, ձգեցէք որ մենք կարգադրենք. իսկ եթէ վստահութիւն չունիք՝ կը հրաժարինք։ Զօհրապ էֆ. «օրինական խողովակներու» բացատրութեան առթիւ խօսելէ դէմ խօսեցաւ «պիւրօքրասի»ի դրութեան, որ այսօր բաւ, բոլոր քաղաքակիրթ Եւրոպայի կողմէ կը քննադատուի և ցաւ յայտնեց որ այդ դրութիւնը պաշտպանող երեսփոխաններ կան։

Յետոյ Ժողովը անցաւ օրակարգին։

Վարչութեան յղուեցաւ Հինդլեան էֆ.ի մէկ գիրը, կեդր. վարժարանի նախկրթարանին մէջ պատգարուած դաղթականներու և ուսանողներու ցաւալի կացութեան մասին։

Ժողովը նախապատուութիւն տուաւ մեծամասնութեան խնդրին և ատենապետը յիշեցուց թէ՝ Նոյ. 7ին որոշուած է 71ի մեծամասնութեամբ միայն որոշումները տալ, և թէ անկէ ի վեր երեք ամիս անցած ըլլալով, կարելի է այդ որոշումը փոխել։

Տ. Հմայեակ քհ. առաջարկեց Ներքին Կանոնագրի տրամադրութիւնները յարգել, մինչեւ որ Ներքին Կանոնագիրը բարեփոխուի։ Հմայեակ Արամեան։ առաջարկեց Ներքին Կանոնագրին 49րդ յօդուածը գործադրել, այսինքն 51ի ներկայութիւնը բաւական համարուելով 36 որոշող ձայներու մեծամասնութեամբ որոշումներ տալ։ Հորոյ ընտրուած երեսփոխաններու մեծամասնութիւնը միայն անհրաժեշտ նկատուց։

Վ. Մանուկեան.— Մեր Ժողովը 140 հոգիէ կը բաղկանայ և եթէ այդ թիւը չունենանք՝ ազգը չենք կրնար ներկայացնել. միայն որոշում մը տալու համար է որ 71ի ներկայութիւնը ընդունած ենք. մենք մեր ուզածին պէս չենք կրնար մեր իրաւասութեան սահմանները ընդարձակել։ 71ին պակասով չենք կրնար երբե՛ք ազգը ներկայացնել. մենք մեզի դէմ կը մեղանչենք. մենք ի՞նչ իրաւունքով կ'ուզենք փոխել օրէնքը. ո՛վ ենք մենք, անհատներ որոնց ուժը օրէնքն է. հետեւաբար չենք կրնար քուէարկել օրէնքը։ Ի՞նչ ապահովութիւն ունիք որ վաղը 51ի ներկայութիւնը երբ ընդունինք, այդքան ներկաներ պիտի ունենանք. մենք պէտք է սերտորէն փարինք օրէնքին։ Օրէնքը բեկանել, մեծ չարիք մը հասցնել է։ Այսօր կ'ուզենք որ ընտրուած երեսփոխաններուն կէսովը Ժողով գումարենք և որոշումներ տանք. ե՞ս օրէնքին կոթնելով կ'ըսեմ որ դո՛ւք չէք կրնար փոխել սահմանադրութիւնը։ Ծափեր)

Բ. Ատենապետ Հայկ Խօճասարեան, իբր երեսփոխան, բեմ ելլելով, յայտարարեց թէ անցեալին մէջ Նոյն իսկ Պատրիարքական ընտրութիւններ կատարուած են, առանց 71 ձայնի մեծամասնութեան։ Օրէնքը կ'ընդունի որ ընտրուած երեսփոխաններէն մէկ աւելին մեծամասնութիւն կազմէ։ Հետեւաբար յուզուելու պէտք չկայ։ Նոյն իսկ սահմանադրութեան հիմնադիրները այդքան բծախնդիր չեն եղած։ Այսօրուան երեսփոխաններուն թիւը պատահական է։ Երբեք 140 երեսփոխան չեն կրնար ներկայ գտնուիլ նիստերուն։ Կարելի չէ միշտ 71 երեսփոխան ունենալ Ժողովին մէջ։ Ուստի Խօճասարեան էֆ. առաջարկեց որ 71 թիւը չընդունուի իբր կշռանիշ։

Պ. Փափազեան.— Եթէ 71էն վար թիւ մը ընդունինք իբր մեծամասնութիւն, այն ատեն երեսփոխանները պիտի բացակային յաճախ։ Երբեք չեմ կրնար ո և է առարկութիւն ընդունիլ 71ին դէմ։ Օրէնքը մինիմում թիւ մը սահմանած է, և մենք կ'ուզենք աւելի զեղչել։ Չենք կրնար օրէնքէն չեղիլ, հին օրինակներ առաջ բերելով։ Չեղծումը զեղծում չարդարացներ։ Ինչ հաւանականութիւն կայ որ վաղը ուրիշ Ժողով մը ալ 20ի չպիտի իջեցնէ այդ թիւը։ Զանազու ենք 71 թիւը պահել, միւս կողմէ լրացնելով երեսփոխաններուն թիւը։

Միհնա Զերազ (Իբր երեսփոխան խօսելով). — Ծանրակշիռ խնդիր մը ծագեցաւ. եթէ այս խնդիրը չլուծենք, խնդիրը մեզ պիտի լուծէ։ Ժողովին նիստերուն ամբոխը վիճաբանուած է մեզի։ Օրինաւորութիւնը վանդ կը սպառնայ։ Հմայեակ եպիսկոպոսի առաջարկը սուվի, գաղթականութեան մասին և ուրիշ շատ մը կարեւոր խնդիրներ կան, որոնցմով չպիտի կարենանք զբաղիլ, եթէ երբեք մեծամասնութեան խնդիր յուզենք չարունակ։ Սահմանադրութեան ոգիին հետեւինք և ո՛չ թէ անոր տառին։ Նոր ըէժիմին օրով, վանդ չպատնար Սահմանադրութեան։ Ներքին Կանոնագիրը հին ըէժիմին օրով ալ գործադրուեցաւ. այն ատեն ո՛չ ոք բողոքեց. հին ատեն ալ 54 երեսփոխաններու քուէով Գ. ատենապետի ընտրութիւն կատարուած է։ Բայց հիմա նոյն իսկ կը վարանինք նախաքննիչ դիւանի անդամ մը ընտրելու։ Մենք կաչնանդած ենք քննիչներ։ Օրինաւորութիւնն է որ կը սպասնէ մեզ։ Ուստի կ'առաջարկեմ որ ընտրուած և Պոլիս գտնուող երեսփոխաններուն կէսէն մէկ աւելին ընդունուի իբր մեծամասնութիւն, պայմանաւ որ 51էն պակաս չըլլայ։

Թեր ու դէմ տենդոտ վիճաբանութիւններէ յետոյ ժողովը որոշեց փակել վիճաբանութիւնը, բայց Զօհրապ էֆ. չարունակեց վիճաբանութիւնը։

Գ. Զօհրապ.—Մեծամասնութեան թիւը պակսեցնել հակառակ չէ Սահմանադրութեան։ Զեղծում չկայ գործին մէջ, երբ բանաւոր պատճառ մը գոյութիւն ունի։ (Ընդմիջումներ)։

Ընդհանուր ժողովի մը մէջ կարդացուեցան երեք բանաձեւեր մեծամասնութեան խնդրի մասին և ատոնց վրայ բուռն վիճաբանութիւններ եղան։ Աղմուկը հետզհետէ կ'աւելնար և երեսփոխանները իրարու խօսք չհասկնալու ատիճան կը պօռային։ Վերջ մը տալու համար այդ վիճակին, քուէարկութեան դրուեցաւ խնդիրը։ Բայց երկու կողմին քուէներն ալ հաւասար էին. 35ի դէմ 35, որով վիճաբանութիւնը աւելի սաստկացաւ և անկարելի եղաւ նիստը շարունակել։ Ի զուր ատենապետը անդադար կը հնչեցնէր զանգակը։

Գառորդ ժամ դադարէ յետոյ նիստը վերսին բացուեցաւ։ Ատենապետը ընդմիջումներու մէջ կարդաց Ներքին Կանոնագրի այն մասը, որուն համաձայն, Պատրիարքին բացակայութեան ատեն, ատենապետին կը մնայ երկու ձայնի իրաւունքը։ Դարձեալ գոռում գոչում սկսաւ Ժողովին մէջ։ Երկու կողմի քուէները հաւասար գալուն, ոմանք կ'առաջարկէին, Ներքին Կանոնագրի 48րդ յօդուածին համաձայն, ատենապետին տուած քուէին կողմը հակեցնել որոշումը, քանի որ Ս. Պատրիարքը բացակայ էր։ Ուրիշներ ալ կ'ըսէին թէ Սահմանադրութեան 87րդ յօդուածին համաձայն նախագահ Սրբազանին քուէն նկատի առնուելու է։ Այս երկու կէտերուն վրայ վիճաբանութիւնները այնքան բուռն և աղմկալից դարձան որ կարելի չեղաւ նիստը շարունակել կանոնաւորապէս։ Անուանական քուէարկութեան մասին առաջարկներ եղան, բայց չընդունուեցաւ։ Ժամը 11ուկէսը անցած էր, երբ Ժողովը ցրուեցաւ ընդհանուր ժխորի ու անկարգութեան մէջ, առանց որոշում մը տալու և մեծամասնութեան խնդիրն իսկ լուծելու։ Եւ խորհիլ որ Ազգը տակաւին խեր կը սպասէ այսպիսի Երեսփ. Ժողովէ մը։

ՇՐՋԱԲԵՐԱԿԱՆ ԿՈՆԴԱԿ

Ի վաղուց հետէ, և նոյն իսկ Ազգային Սահմանադրութեան 53րդ յօդուածին տրամադրութեանց համաձայն սահմանուած է որ ամեն Թաղ. Խորհուրդ իր թաղին մէջ եղած ծնունդ, ամուսնութեանց և վախճանմանց արձանագրութիւնն ընէ կանոնաւորապէս մասնաւոր տումարի մը մէջ, և թէ այս նպատակաւ արդէն Պատրիարքարանի կողմէ սակէ առաջ զանազան առիթներով պէտք եղած յանձնարարութիւններն եղած են մայրաքաղաքիս Պատ. Թաղ. Խորհրդոց մասնաւոր հրամանագներով։

Ստուգուած է սակայն որ այս արձանագրութիւններն ուրեք ուրեք չեն կատարուիր, և կամ մասամբ տեղի կ'ունենան, ինչ որ չհամաձայնիր Ազգային Սահմանադրութեան տրամադրութեանց և տրուած հրամանգներուն և թէ նոյն իսկ կրնայ անցմամբ ժամանակաց չփոթութիւններ և կնճռներ յառաջ բերել ազգաբարի վերաբերեալ գործողութեանց մէջ։

Երդ՝ Ազգային կեդր. Վարչութեան Բաղաք. Ժողովոյ որոշմամբ՝ ներկայ շրջաբերական գրովս, ինչպէս մայրաքաղաքիս միւս Թաղ. Խորհրդոց, նոյնպէս և ձեր ուշադրութիւնն հրաւիրելով Թաղիդ ազգահամարի գործողութեանց կանոնաւորաբար կատարուելուն վրայ, կը յանձնարարենք որ հաճիք բան հրամանգաց խնամով և կանոնաւորապէս չարունակել և արձանագրել ազգահամարի վերաբերեալ այս երբեակ գործողութիւնները իր յատուկ տումարին մէջ և տումարը անեղծ պահպանել։ Մնամք Աղօթարար

Պատրիարք Կ. Պոլսոյ

ՄԱՏԹԷՈՍ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ԷՋՄԻԱԾՆՈՑ միաբաններէն Գարեգին վրդ. գիտական մանրամասնին ուսումնասիրութեան ենթարկած է Պաշ-Ապատանի (Ալէքսանդրապոլ) հնագոյն եկեղեցիներէն մէկը։ Եկեղեցիին ճարտարապետութիւնն ու կամարները որոշապէս կը ցուցնեն այդ եկեղեցին հայկական եկեղեցիներէն էն հնագոյն ըլլալը. անոր կառուցումը Ե. դարու կամ Զ. դարու սկզբին կը վերագրուի։ Կամարներու պատաձեւ ըլլալը և ներսի յատակագիծը ասորական ազդեցութիւնը կը վկայեն։ Գարեգին վրդ. այդ եկեղեցիին մանրամասն նկարագրութիւնը ուղարկած է նշանաւոր հնագէտ բրօֆ. Մառին։

ՊԱՂԱՏԻՆ. Ժողովը գումարուեցաւ երէկ Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ, բայց մեծամասնութիւն գոյացած չըլլալով, միայն խորհրդակցութիւններ կատարեց։

ՈՒՍՈՒՄ. Խորհուրդը, Նպաստից Յանձնաժողովը եւ Եկեւմտից Հոգաբարձութիւնը երէկ խառն նիստ գումարեցին Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ եւ զբաղեցան կեդրոնական եւ ուրիշ վարժարաններ յաճախող գաւառացի տղոց խնդրով, եւ որոշեցին մինչեւ նոր տարեշրջան հոգալ անոնց պէտքերը, եւ աղքատ ուսանողաց թիւը առ առաւելն 100 ընել։ Նպաստից Յանձնաժողովոյ յանձնեցին աղքատ ուսանողաց պատասխանման հոգը եւ որոշեցին հոն գտնուող գաղթականները ուրիշ տեղ փոխադրել, որպէս զի ուսանողները հոն պատսպարուին։ Նաեւ ուսանողաց ապրուստի հոգն ալ յանձնեցին Նպաստից Յանձնաժողովոյ։ Իսկ Ուսումնական Խորհուրդին յանձնեցին անոնց ուսումնական վիճակին հոգը, որպէս զի իրեն յարմար դատած եղանակաւ հարկ եղած կարգադրութիւնները ընէ։ Դպրոց ուսանողաց ապագային խնդրոյն ծրագրին, Յանձնաժողովը թէպէտ Եօանէսքուի կը տակը այդ նպատակին յատկացնել առաջարկած էր, բայց այդ կէտը ուսումնասիրելով տեղեկագիր մը ներկայացնելու պէտք զգալով խնդիրը յանձնուեցաւ Խ. Սիմէոնեան և Յակոբ Պարի էֆ.ներու։

ՆԵՒՅՈՐԿ Պատրիարք Օրմանեանը քննելու պաշտօն ունեցող Քննիչ Յանձնաժողովը երէկ նիստ գումարեց Ղալաթիոյ Խորհրդարանին մէջ և լսեց Մանիկ Տէրունեան, Մերկուս Մաերան և Մինրան Շիրինեան էֆէնտիներու ամբաստանութիւնները։ Նաեւ որոշեց խնդրել Ընդհ. Ժողովէն նախորդ վարչութեանց ատենագրութիւնները։ Յանձնաժողովը ասոնցմէ զատ զբաղեցաւ իր օրակարգի խնդիրներով։

ՊՐՈՒՍԱՅԷՆ կը գրեն մեզ փետր. 6 թիւով.— Զօրս ամիսներէ ի վեր ա՛յնքան ջանքեր եղան հոս, Պրուսայի մէջ, «Ուսուցչական Միութիւն» մը կազմելու, որ 35է աւելի երկու սեռէ հայ ուսուցիչներ կան, որոնք ուղակի հայ միաբերու դաստիարակութեան պատասխանատուութիւնը ունենալու միտումներովը կը ամբան ալ դժբաղդաբար։ Ու ի՞նչ կը կարծէք որ եղած ըլլայ վերջի ի վերջոյ։ Անցնող այս չորս ամիսներու միջոցին արդէն, մեր աղգասէր ուսուցիչներէն մէկը այսպէս, միւսն այնպէս, ձեռնարկը՝ անձնական շահերու անչարմար դատն, ուրիշներ՝ խնդրին այս ու այն գոյնը տալ ուզեցին, և ուրիշներ ալ անձնական նկատումներու տակ՝ աջ ու ձախ յարձակումներ ընին և դեռ ոմանք ալ ջանացին իրենց թաքուն մեքենայութիւններովը խնդիրը յաջողցնել ու այսպէս, դիւանին կողմէ եղած հրաւէրներուն լռութիւնովին միայն պատասխանեցին, խոյս տուին՝ կեղծ պատրուակներով։ Մի՛շտ այն հաստատ որոշումովը որ, գործը վիժեցնեն։ Ու յաջողեցան ալ։ Վերջին անգամ մըն ալ ըլլալով, այս օրուան համար, 4–5 օր առաջ հրաւէր ղրկուած էր բոլոր հայ վարժարաններուն, սակայն դժբաղդաբար 8 հոգի միայն հաճած էին ներկայ ըլլալ։ Դիւանին նախագահը ցաւ ի սիրտ հաղորդեց որ ալ ետս ինք հրաժարած է, ու Մթութիւնն ալ ինքնին կազմալուծուած կը նկատուէր, քանի որ անդամները չէին հաճեր գալ։

ՄԵԾ ՊԱՆԱՊԷՍ ԲԱՐՈՒԶՆԵՐ.— Մեծ Պանքի առթիւ Բերայի երեք եկեղեցիներուն մէջ քարոզ պիտի խօսուի հետեւեալ կարգադրութեան համաձայն.— Կիրակի առաւուները Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ Ս. Պատարագի գրքի ընթերցումէն եաքը՝ ժամը 4ին միջոցները։ Կիրակի իրիկունները Բանկալթի ազգ. գերեզմատան Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, իրիկուան ժամերգութենէն եաքը՝ ժամը 9½։ Զորեքշաբթի առաւուները Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ «Արեւագալ»ի երգերէն եաքը՝ ժամը 4ին միջոցները։ Ուրբաթ առաւուները Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ, «Արեւագալ»ի երգերէն եաքը՝ ժամը 4ին միջոցները։

ԿԵՂՐ. ՎԱՐԺԱՐԱՆԻՆ Շրջանաւարտները Սիրութեան Ընդհ. Ժողովի նիստը տեղի պիտի ունենայ վաղը, կիրակի, ժամը 2ին (Ը. Ե.) վարժարանի ամբիւթատրոնին մէջ, լսելու համար Քննիչ Յանձնաժողովի զեկուցումը և կատարելու համար Գործադիր Ժողովի ընտրութիւնը։ Հետեւաբար կը խնդրուի անդամներէն, նկատի ունենալով օրակարգի կարեւորութիւնը, անպատճառ ներկայ գտնուիլ։

«ՇԻՐԱԿ».— Հրատարակուեցաւ Շիրակ չարաթաթերթի Բ. թիւը, հետեւեալ ճոխ պարունակութեամբ.

Նամակ առ Գրիգոր Օտեան (Մ. Պէշիկթաշլեան).— Հայ ցեղը (Գ. Ճ. Ծընտրգեան).— Ասպարեզ (Հ. Աբսէն Ղազիկեան).— Քեաթիպլին երազը (Մրքայել Ս. Կիւրճեան).— Մասնիչը (Վէպ Ե. Օտեանի).— Բանկոնակ և լուսանկար (քրոնիկ Ասուպի).— Շաբաթը — Նշմարներ (Շիրակ)։

ԱՐՓԻԱՐ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆԻ ՏԱՐԵԼԻՑԸ

Յարգելի Խմբագրութիւն

Արեւելք օրաթերթի,

Ողբաց՝ եղբօրս՝ Արփիարի եղերական մահուան տխուր տարելիցին առթիւ Եգիպտահայ Թերթերէն քաղուածաբար Ձեր հրատարակած յաւակցական համակիր տողերուն համար կը փութամ խորին շնորհակալիք յայտնել։ Մասնաւորապէս զգածուած եմ Պատ. Թերթիդ կորովի խմբագրապետ Երուանդ էֆ. Սրմաքէշխանլեանի հանդէպ որ չի մոռնալով իր մտքի ու սրտի բարեկամը օրուն հետ պանդուխտ ապրած ու աշխատած էին ատեն մը Նեղոսի մօտ, գրական այնքան անկեղծ դրուագ մը նուիրած էր անոր մահուան տարելիցին օրն իսկ, Արեւելքի մէջ։

Յարգանօք

ՏԻԳՐԱՆ ԱՐՓԻԱՐԵԱՆ

Բերա, 13 փետր. 1909

ՀԱՅ-ԱՌԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԲԵՄ

ՎԱՂԸ ՊԻՏԻ ՔՈՐՈՂԵՆ. —

Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցիին մէջ ժամը 4ին Յ. Հ. Ճեհիզեան։

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 5ին Բրօֆ. Վեր. Ա. Պ. Շմաւոնեան։

*** Կէտիկ Փաշայի Ամերիկեան վարժարանին մէջ (Ամերիկայի եկեղեցիի պաշտամունք) ժամը 4ին Վեր. Գ. Տէվիրճեան։

*** Պայազիդ Հաւուսի մատուռին մէջ ժամը 4.30ին Վեր. Ղ. Կարապետեան։

*** Խաչիւղի մատուռին մէջ ժամը 8ին Վեր. Ս. Յ. Զորիկեան։

ԵՐԻՏ. ՔՐԻՍ. ԸՆԿԵՐԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԱՂՕԹԱԺՈՂՈՎ

Գումգաբուի Բէսթին մէջ ժամը 9ին

*** Սկիւտարի մատուռին մէջ ժամը 8ին։

ԸՆԴ. ՐԱԶԱԿ ՕՐԱՑՈՅՑ 1909 ՏԱՐԻՈՅ

Ս. Փ. ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ

Հիւանդանոցիս սեփական 1909 տարւոյ Ընդարձակ Օրացոյցը հրապարակ ելած է պատկերազարդ և ճոխ բովանդակութեամբ և կը ծախուի Հիւանդանոցի Գրասենեակը և բոլոր գրավաճառաց քով։

Գինն է 10 դրուշ։

ՊՈԼՍՈՅ ԲԵՄԸ

ՖՐԱՆՖՕ-ԹՈՒՐՔ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Վաղը երիկուն, Բրթի Շանի Թատրոնին մէջ տեղի կ'ունենայ Երուանդ Օտեանի և Միքայել Կիւրճեանի հեղինակութիւնը եղող խիստ ծիծաղաշարժ կատակերգութիւնը «Ֆրանսօ-Թրքական պատերազմ» առաջնորդութեամբ տաղանդաւոր արուեստագէտ Լեւոն Շիմանեանի և մասնակցութեամբ Ազգայ Թատրոնի խմբին։ Ինչպէս կը լսենք, արդէն իսկ օթեակներու և թիկնաթոռներու մեծ մասը վաճառուած են. ուստի անոնք որ կը փափաքին ներկայ գտնուիլ այսի գրական և գեղարուեստական երեկոյթին, պէտք է փութան իրենց տոմսակները ապահովել։ Կարելի է տոմսակ գտնել Պոլսոյ Պ. Պալենց, Զարդարեան և Նշան Պապիկեան գրատուները և Բերա՝ Լիւքսէնպուրկի դիմաց հայ ծխավարտին խանութը, իսկ ներկայացման գիշերը Թատրոնի կիշէն, ժամը 12էն ընկերապ։

* * *

Իւնիոն Ֆրանսէզի սրահին մէջ, վաղը ցերեկ, կէս օրէն յետոյ, ժամը 2ին (Ը. Ե.) մեծ նուագահանդէս մը պիտի տրուի ի նպաստ Բերայի Աղքատախնամին, կայսերազուն Իշխան Եուսուֆ Իզզէտտին էֆ.ի հովանաւորութեամբ։ Կարգադիր Մասնաւոր Խումբը կազմուած է հայ և օտար ծանօթ անձերէ, նախագահութեամբ Տօքթ. Ոչմիլ փաշայի։ Նուագահանդէսին պիտի մասնակցին կարող արուեստագէտներ, որոնց մէջ կը գտնուի նաեւ երիտասարդ Ջութակահար Պ. Կիւտէնեան, որ նոր դարձած է Եւրոպայէն։ Ամէն ջանք եղած է սոյն նուագահանդէսին փայլուն յաջողութեանը համար, և թաղեցիներն ալ անտարակոյս պիտի փութան իրենց նեւրական աջակցութիւնը ընծայել վաղուան բարեգործական ցերեկոյթին, որուն հասոյթովը Բերայի Աղքատախնամը պիտի կարենայ իր անհրաժեշտ պէտքերը հոգալ։

* * *

Օպէռնի Թատրոնին մէջ սինէմաթօկրաֆի հետաքրքրաշարժ ներկայացումներ կը սարքէ Լ'Օրիան-Սինէմա-Բրօժէքսիոն ընկերութիւնը։ Նոր ու զգայացուցիչ պատկերներ և սեսարաններ կան իր յայտագրին մէջ, ինչպէս Պոլսոյ հրդեհը, Մէսսինայի երկրաշարժը, Բօմբէյի կործանումն վերջին օրերը։ Բնական աղմուկներու կատարեալ նմանութիւն, նուագախումբի ընկերակցութեամբ։ Ամէն գիշեր ներկայացում կայ։ Կիրակի ցերեկ երկու անգամ, ժամը 1½ին և 6½ին։ Իսկ հինգշաբթի օրերը, մանկական ցերեկոյթ, ժամը 3ին։ Ցայտագիրը շաբաթը երկու անգամ կը փոխուի։ Գիները չափաւոր են։ Առաջնակարգ օթեակները՝ 40, մնացեալ օթեակները՝ 30 և 20, թիկնաթոռ՝ 10, նստարան՝ 8 և 5, կալլերի՝ 3։

ԱՄՍՕՐՈՒՆ ԼՐԱՏՎՈՒԹԻՒՆԸ

ԱՒՍՏՐԻԱ ԵՒ ՍԵՐԲԻԱ

ԲԱՐԼԻԶ, 26 փետր.— Բեռլերսպուրգէն հետագիր մը կը ծանուցանէ թէ ռուս կառավարութիւնը սկզբունքով ընդունած է մասնակցիլ այն հաւաքական դիմումին, զոր մեծ տէրութիւնները պիտի ընեն Սերպիոյ մօտ, պայմանաւ որ սպառնական չըլլայ։ Այս հանանութիւնը թուլացում մը առաջ բերաւ քաղաքական բոլոր շրջանակներու մէջ։

ՊԵԼԳՐԱԴ.— Սթամբա սա տեղեկութիւնները կը հրատարակէ աւստրեւսերպ վէճին վրայ.— Եւրոպական խաղաղութիւնը պահպանելու և Աւստրիոյ ու Սերպիոյ միջեւ առաջ եկած ձգտումին վերջ տալու համար, մեծ տէրութեանց դատիւեռները սկզբունքով հաւանած են վէճին կարգադրութեան եղանակին վրայ։ Մեծ տէրութեանց կողմէ իրաւարարական ատեան մը պիտի կազմուի, որուն պիտի մասնակցին Անգլիոյ, Ֆրանսայի, Գերմանիոյ և Իտալիոյ պատուիրակները։ Իրաւարարական ատեանին մասնակցելու իրաւունք չպիտի ունենան չահագրգռուած տէրութիւնները՝ Աւստրիա-Հունգարիա և Ռուսիա։ Այս վերջին երկու տէրութիւնները նախապէս պիտի յայտարարեն թէ պիտի ընդունին իրաւարարական ատեանին վճիռը, որ սերպական պահանջումներու և կցման խնդիրը պիտի լուծէ։ Սերպ կառավարութիւնը, իրաւարարական ատեանի մը կազմութեան լուրին վրայ, յետաձգած է յիշատակագրի մը յղումը։

ԲԱՐԼԻԶ.— Պ. Էրնէսթ Ժիւտ, որ միշտ թիւնդ պաշտպան մը եղած էր ֆրանքոֆիլ զինակցութեան, Էֆիէրի մէջ կը գրէ. «Ոչ ոք կը կարծէ որ Ֆրանսա արկածախնդրութեան դիմէ, Սերպիոյ սահմանները ընդարձակելու միակ նպատակով։ Գալով Թուրքիոյ, ո՛չ իր պատիւը և ոչ ալ իր չահերը վտանգի մէջ են։ Եթէ երբեք ռուսական ազդեցութիւնը նուազած է Պալքաններուն մէջ, յանցանքը Պ. Իզվոլսքիին է, որ պատրանքները իբր յաջողութիւն նկատած է. հիմա կարելի եղածը կ'ընէ՝ իր անիսոնէմութեանց մասին պատասխանատու բրուելու իր երկիրն ու ամբողջ աշխարհը։ Ինդիրը կը գտնայ Պ. Իզվոլսքիի անձնական ապարէզին և իր անկարող ու անկապ քաղաքականութեան վրայ։»

ԴՈՒԲԼԻՆ.— Շահին կուսակիցները քաղաքին վրայ յարձակեցան, բայց յարձակումը ետ մղուեցաւ։ Յարձակողները կոբուտներով ետ դարձան։

ԲՈՒԱՐԷՋ.—Նախագահ Պ. Ֆալիէր պաշտօն յանձնեց Գէրլիսի ֆիզիկական դէսպան Պ. Քանսօնի՝ շնորհակալութիւն յայտնելու Վիլհէլմ կայսեր, Մարօքի մասին Ֆրանսայի և Գերմանիոյ մէջ գոյացած համաձայնութեան համար։

ՂԱԼԱԹԻՈՅ ՍԱԿԱՐԱՆ

| ՓԱԿՈՒՄ, | 13/26 Փետր. | |
|---|---

La Grande Fabrique
S. Stein.

1908Ի ԶՄՐԱՆ ԵՒ ԱՇՆԱՆ
ՆՈՐՈՅԹՆԵՐԸ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ
ՇԹԱՅՆ
ՎԱՃԱՌԱՏԱՆՑ ՄԷՋ
ՂԱԼԱԹԻԱ ԵՒ ՊՈԼԻՍ

HAMMOND ՀԱՄԸՆՏ

ԳՐԵՐԸ
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՏԵՍԱՆԵԼԻ
2 ԳՈՅՆ ԳՐՈՂ
Ե Ի
ՎԱՅՐԿԵՆՊԷՍ ՓՈԽԱԴՐԵԼԻ ԳՐԵՐ
ԶԱՆԱԶԱՆ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ,
Կ. Ա. Լ. Ա. Թ. Ա.
Գիւլիւմ Թիւնեղ խան

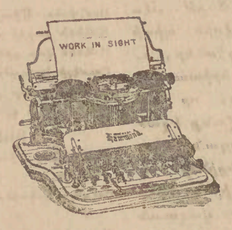

130 ԶԱՆԱԶԱՆ ՁԵՒ ԳՐԵՐ
30
ՏԱՐԲԵՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐՈՎ
ՎԱՃԱՌՄԱՆ ՄԻԱԿ ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ
ՌԻՇԱՄ Մ. ՊՕՆՏ
ԵՒ
ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ԳԱԼԱԹԻԱ, Ս. Ի. Օ. Ի. ՁԳԻ

Համբնցն է որ կը գրէ Ֆրանսերէն, անգլիերէն, հայերէն եւ յունարէն
վերջապէս 30 լեզու մէկ մեքենայի վրայ

ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՊԱՆՔԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Վերջին վիճակահանութեան 24000 թիւերը փետր. ամսուն մէջ հետեւեալ կերպով պիտի բաշխուին վեց օրեն:

Զորրորդ օր 15 փետր. 1324, կիրակի

Հաս	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Հինգերորդ օր 19 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հաս	Ոսկին 100էն	Գումար
2	100000	200000
4	40000	160000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
209	800	167200
3600	200	720000
4000		2447200

Վեցերորդ օր 26 փետր. 1324, հինգշաբթի

Հաս	Ոսկին 100էն	Գումար
1	1200000	1200000
1	500000	500000
1	400000	400000
1	300000	300000
1	200000	200000
1	100000	100000
2	40000	80000
10	20000	200000
50	10000	500000
125	4000	500000
207	800	165600
—	200	720000
3600		4865600

Տոմակները կը ծախուին Երկրագործական Պանքայի կեդրոնատեղին, Համուրջին մասնաճիւղը և սեղանաւորի խանութները:

ՇԻՐՔԷԹԸ ԽԱՑՐԻԽԼ

1325 սէնէսի զարգինտա Շիրքէթը խայրիւէ ազլամնա լուզումը օրան էվրազ վէ տէֆթէրի մաթպուանդին միւնազասաբնա իպթիտար օլունտուղընտան տախիլի միւնազասա օլմաք վէ տահա դիյասէ մասլիհաթի ալմազ իսթէյէնլէրին Շիրքէթը մէզգիւրէ իսարէսիսէ միւրաճաաթ էյլէմէյէրի իլան օլունուր:

9 փետր. 1909

ԱՆՎՐԻՊ ԴԱՐՄԱՆ

ՈՍԿՐԱՅԻՆ ԵՒ ՋՂԱՅԻՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
ԿԼԻՍԷՌՕՖՕՍՅԱՔ ՌՕՊԻՆԸ (robin)

ոչ միայն Ջղային և ոսկրային հիւանդութեանց ամէն տեսակը հիմնապէս կ'բուժէ, այլ մնունդի պակասութեան, մաքի և մարմնի չափազանց յոգնութեան, հեշտական զեղծումներու և սուրիշ բաղմադիմի պատճառներով ակոտքացած Ջիղերն ու ոսկորները զորացնելով՝ ազազայ հիւանդութեանց առաջքն ալ կ'առնէ: Բարիզի Բժշկական Ակադեմին օր խիստ բծախնդիր է դեղերը վաւերացնելու մասին, դրուատալից ներբողեաններով յանձնարարած է Կլէսէ-օֆօֆ-ն Ռոպինը Ջղային և ոսկրային ու ողնաշարային հիւանդութեանց ամէն տեսակին համար՝ հին թէ նոր, զոր օրինակ Ջղաձգութիւն, մելամաղձոտութիւն, անքնութիւն, կէս գլխոյ ցաւ, սրտի բաբախում, Ջղային դրութիւն, ո՛ւռ է ակարութիւն, ողնուծուցի հիւանդութիւն, սեռական անկարողութիւն և ն. և ն.: Անվրէպ դարման է ողոց ճաղածութեան ու ոսկրաթեքութեան և ոսկորներու ակարութենէն առաջ եկած մանկական հիւանդութեանց: Ցրտի կիներն ու կամ աւագ մայրերն ալ պէտք է անպատճառ գործածեն Կլիսէռօֆօսֆաթ Ռոպինն օր թէ՛ իրենց և թէ՛ մանկիկին Ջիղերն ու ոսկորները կ'զօրացնէ: Կ'ծախուի մեծ դեղարաններու և մթերանոցներու մէջ:

ՊԱՆՔ ԴԸ ՍԱԼՕՆԻՔ
BANQUE DE SALONIQUE

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 10,000,000 Ֆր.
ՎՃԱՐ. ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
8,000,000 Ֆր.
ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ 8 Մարտ 1906ին
3,700,000 Ֆր.

ԿԵԴՐՈՆՆ Է ՍԵԼԱՆԻԿ
ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԵՐ

Դամլա, Ս. Պոլիս (Ղալաթիա և Պոլիս), Մանչեսթր, Սիկիւղ եւ Իզմիր:

ՊԱՆՔ ԴԸ ՍԱԼՕՆԻՔ խնամով կը կատարէ Կ. Պոլսոյ, Եւրոպական Թուրքիոյ ու Ասիոյ և Եգիպտոսի հրապարակներուն, ինչպէս նաև միւս օտար քաղաքներուն վրայ գտնուած փոխանակագիրներ: Ջեքերու հաշիւներ կը բանայ: Արժէթուղթերու վրայ փոխառութիւններ կ'ընէ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ եւրոպական բոլոր հրապարակներուն վրայ: Ջեքեր ու վարկագիրներ կը հանէ Թուրքիոյ և արտասահմանի բոլոր քաղաքներուն վրայ: Աւանդներ կ'ընդունի ի տես վճարելի և 3, 6, 9, 12 ամսուան որոշ պայմանժամերով: Վերջապէս սեղանական կարգի ամէն դործառութիւններ կը կատարէ լաւագոյն պայմաններով: Պանքը Սալոնիքի փոքր վճարումներու համար ալ Մեսրոպեան Մասուկ մը ունի, յատկապատուր պայմաններով: 50—10

ՀԱԳՈՒՍՏԻ ՍԻՐԱՀԱՐՆԵՐՈՒՆ
ՀԱՅ ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ
ՊԱՏՐԱՍՏ ՁԳԵՑՏԵՂԻՆԱՑ
ԷՄՆԻՅԷԹ

Կ. Պոլիս, Սուլթան Համամ
Դրէտի Լիոնեի դրամատան վրայի յարկը հաստատուած

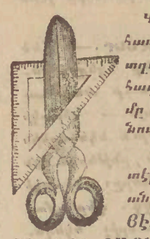

Վերջին նորամուծութեան համեմատ արանց, կանանց և տղոց համար ամէն տեսակ հագուստներու ճոխ ընտրանք մը միշտ պատրաստ կը գտնուի:

Ամէնէն ուելի ճաշակի տէր և գժուարասէր անձերը անդամ գոհ կը մնան ԷՄՆԻՅԷԹի հագուստներէն:

ԳԻՆՆԵՐԸ ՈՒՆՑԱՐՁԱԿԱՊԷՍ ՎԵՐՋԻՆ ՁԵՂՉ ՁԿԱՑ ԲՆԱՒ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ է 50—37

ԱԹԷՆՔԻ ՊԱՆՔԱ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԸ ԱՄԲՈՂՋԱՊԷՍ ՎՃԱՐՈՒԱԾ
50,000,000 Տրամի
ԿԵԴՐՈՆԱՏԵՂԻ ԵՒ ԲԱԺԻՆՔ

Մասնաճիւղեր ունի Կ. Պոլիս եւ գրասենեակներ Ղալաթիոյ եւ Պոլսոյ կողմը Լանճոն, Ադրիանոպիս, Գանիրէ, Սկյաճիկ, Իզմիր, Գիրեռն, Բադրաս, Վոլօ, Շիրա, Գալամաթա, Քանէ եւ Քանիա (Կրէտէ):

Դրամագլուխին և աւանդ ձգուած դրամին ու արժէթուղթերուն արժէքը Սգաստաս ամսուն, կը հասնի 260,000,000 արամի:

Աթէնքի Պանքան կը զբաղի Պանքայի ամէն տեսակ գործառնութիւններով: Փոխառութիւններ կ'ընէ վաճառականներու, արհեստագործներու վրայ և Եւրոպական Թուրքիոյ վրայ քաշուած փոխանակագիրներ կը դեղչէ:

Աթէնքի Պանքան հաշուընթացներ կը բանայ, չէքեր, վարկագիրներ կը հանէ, հեռագրական հրամանով վճարումներ կը կատարէ Թուրքիոյ զանազան քաղաքներ, բա և արտասահմանի մէջ: Սակարանական հրամաններ կը կատարէ, թէ մեր հրապարակին և թէ օտար հրապարակներուն վրայ, յանձնարարութիւնները շատ նպաստաւոր կերպով:

Շատ փոքր վարձքի մը փոխարէն արժէթուղթեր կը պահէ, աւանդի ձեւով և ուրիշներ ևս առնելու պայմանով: Ամէն կարգի կտրոններ կը գանձէ և զանազան գործառութիւններ կը կատարէ:

Աթէնքի Պանքան հանրութեան արամադրութեան տակ կը դնէ արկղիամբի խորշեր, փոքր վարձքով:

Աւանդի ճիւղ

Աթէնքի Պանքան իրր աւանդ կ'ընդունի դրամ և արժէթուղթ, որ տակաւին ի վճարելոյ:

Ուղղուած տոկոսն դրամ քաշելու պայմանաւ

	3%
Վեց ամսուան համար	3½%
Մէկ տարուան »	4 —
Երկու » և աւելի	5 —

Աւանդ ձգուած դրամները կը վճարուին այն դրամով որով Պանքան ձգուած են: Տոկոսները կը վճարուին ամէն տարուան Յունուար 2ին և Յուլիս 1ին:

Մասնաւոր գետակներ՝ 4% տոկոսով

Աթէնքի Պանքան իր յանձնորդներուն մէջ փոքր դրամատէրեր ունենալով և խափանելով ամէն գիւրութիւն ընծայել, անոնց տրամադրութեան տակ կը դնէ մասնաւոր աւանդներու տեղամասեր, որոնց մէջ կրնան ազատաբար տալ առաւելն 100 ոսկիի աւանդ դրամ մը: Այդ դրամը 4% տոկոս կը բերէ և մասնակի վճարումներ կը կատարուին, ամենամեայ դրաւ 52 տոկոսդամբ: 50—38

ՇՈՒՇԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՈՒԵԱՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱՆ
Ն. ԲԱՓԷ ՍՏ. ԸՆԴԿ.
ՍՊԱՍՈՒՈՒԱԾ ՇՈՒՇԵՆԱՒԵՐ

Մարտ 2ին, Իմիրզդի, Մարսիլիայէն
Մարտ 10ին, Ֆրիժի, Սեւ Ծովէն

ՄԵԿՆՈՒՄՆԵՐ

Մարտ 3ին, Իմիրզդի, Սեւ Ծով:
Մարտ 10ին, Ֆրիժի, Մուտանիա և Մարսիլիա

Ա. կարգ Բարիզի համար 200 ֆր
» » Մարսիլիոյ » 160 »
Բ. » Բարիզի » 150 »
» » Մարսիլիոյ » 120 »
Ա. կարգ Լոնտոնի համար 248.35 ֆր.:
Բ. կարգ 185.10 ֆր. (Տիլբի ճամբով):

Տեղեկութեանց համար դիմել Գործակալին Թուխանէ, քարափին վրայ:

15 50—42 Թ. ԴԷՊՈՒԼ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ
ՓՆՏՌԵՑԷՔ

Կովկասի հանքային ջուրը, Ռուս կառավարութեան կողմէ արտօնուած և ծախուած, «Նարզան և Լսանթուքի Թիւ 20» անուանով:

ՆԱՐԶԱՆԸ այնպիսի հանքաջուր մըն է որ արիւնը կը մաքրէ և ֆիզիքական ուժերը կը կազդուրէ: Միզանցքի քրոնիկ հիւանդութեանց և ուռազասի և ուրիշ հիւանդութեանց դէմ ազդեցիկ է: Ախորժակ ալ կը գրգռէ: «Լսանթուքի Թիւ 20» լաւագոյն հանքային ջուրն է սեղանի համար: Ստամոքսին թթուութիւնները կը չեզոքացնէ և մարսողութիւնը կը դիւրացնէ: ՆԱՐԶԱՆ ԵՒ ԼՍԱՆԹՈՒՔԻ Թիւ 20 պաշտօնապէս արտօնուած են բժշկական հեղինակութեանց կողմէ:

Գլխաւոր մթերանոցը և դրասենեակը կը գտնուին Պոլիս, Տիվան եոլու փողոց, Թիւ 144, թէ՛ մեծաքանակ և թէ փոքրաքանակ կը ծախուին մեր առաջին յանձնորդին «Թի Էքսնոմիք Քո-Օրէրատիվ Սօսայթի լիմիթիտ»-ով, բոլոր դեղատները, ճաշարանները, նպարավաճառանոցները և այլն: Նոյնպէս մեր մթերանոցին մէջ կը ծախուի Թաշելէնի ջուր, կառավարական քօնթրոլի տակ:

Միակ ներկայացուցիչ ամբողջ Թուրքիոյ, Եգիպտոսի եւ Յունաստանի համար:

50—39 ԲՕԼ. Է. ՇԷԼԱՄՕՆՕՅ

ՕՍՄ. ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ
ԸՆԴՀ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
ՀԻՄՆԵԱԼ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ
1892 Օգոստ. 2/14 եւ 1320 Սեպտ 20 բուակիր Ֆերմանով

Դիմել Ընկերութեան կեդր. գրասենեակը, Ղալաթիա, Նաղլը խան, Հէզարէն փողոց, թիւ 14, Քօօրէրաթիվ վաճառատան դիմաց, կամ հեռաւեալ հասցէներուն.

Պոլիս, մասնաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի Եէնի Ճամիի դրապարակ.
Պոլիս, Մ. Ի. Սատօք, Շէյխ իւլ Իսլամ խան, Պահնէ Գարու Թիւ 10.
Պոլիս, Ապտի պէյ և Ընկ. Վէզնէհիլէր փողոց.
Պոլիս, Պ. Ս. Այմէլօղլու, Էմին-Էօնիւ, Պահչէ Գարու Իզմիր փողոց.
Գալաթիա, Ալէքսանդր Անասթասիատիս չուկայի դրապարակ.
Գալաթիա, Մ. Ա. Անդրիա, Մօտա ճառաէսի.
Պէօյիւքտէրէ, Մ. Ա. Տէմարքի.
Բերա, Մասնաճիւղ Օսմ. կայս. Պանքայի Մեծ Փողոց.
Շիշլի, Մ. Է. Ռոսի, Պէօյիւքտէրէ ճառաէսի, Թիւ 137.
Ղալաթիա, Մ. Ա. Բիրեանց, Թիւ 12 Թիւնէլ խան.
Մեծ Կղզի, Բէսուլ էֆ.
Մաքրիգիւղ, Մ. Ա. Անկէլիան. դրասենեակ դրապարակ.
Սան Սթէֆանօ, Բէյլէճեան էֆ.:

17 Գործակալութիւնք օսմ. գլխաւոր քաղաքաց մէջ:

ԱՆԱՏՈԼԻԻ ՕՍՄ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

Երեւեկութիւն կառախսմբերու 1908 սեպտեմբեր 14 (Ն. Տ.) երկուշաբթի օրեն սկսեալ

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԳՈՆԻԱ

ԵՐԹ Դարձ. 228 խառն Առ.		ԳԱՐՁ Գարձ. 224 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
12 —	մկն. Էսկի-Շէհիր	ժմն. 3 —
12 42	» Կէօքսէ Քէօրք	մկն. 2 20
1 39	» Սապանճը Բունար	» 1 38
2 33	» Ալտունա	» 12 42
3 14	» Զէքիւրլէր	» 11 53
4 11	» Տէօյէր	» 11 05
4 40	» Իհսանիյէ	» 10 20
5 04	» Համամ	» 9 53
5 14	» Կազլիկէօլ Համամ	» 9 44
5 41	ժմն. Աֆ. Գարա Հիսար	մկն. 9 13
6 01	մկն. Աֆ. Գարա Հիսար	ժմն. 8 53
6 41	» Գէօյիւք Զօպանլար	» 8 20
7 36	» Զայ	» 7 33
8 21	» Իսհագլու	» 6 40
8 45	» Սուսուրլու	» 6 15
9 16	» Աղ չէշիր	» 5 53
9 48	» Ազարի քէօյ	» 5 13
10 30	» Զավուշճը քէօյ	» 4 35
11 08	» Իլկին	» 4 03
11 55	» Գասըն-Խանը	» 3 09
12 50	» Սէրայ-Ինի	» 2 27
1 22	» Մէյսան	» 1 47
2 22	» Բունար-Գալը	» 12 42
3 —	ժմն. Գոնիա	մկն. 12 —
Իրկ.		Առտ.

ԷՍԿԻ ՇԷՀԻՐ - ԷՆԿԻՒՐԻ

ԵՐԹ Դարձ. 122 ոչ ն Առ.		ԳԱՐՁ Գարձ. 121 խառն Իրկ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
1 —	մկն. Էսկի Շէհիր	ժմն. 11 —
1 44	» Աք Բունար	մկն. 10 18
2 24	» Ալբիւ Քէօյ	» 9 46
3 4	» Գէյլիք Ախուր	» 8 58
4 9	» Սարիքէօյ	» 8 1
4 58	» Գիւէր	» 7 4
5 35	» Սարիւէր	» 6 27
6 9	» Գէյլիք Քէօփրիւ	» 6 —
7 3	» Բօլաթլի	» 5 16
8 21	» Մալի Քէօյ	» 3 49
9 15	» Սէնճան Քէօյ	» 2 47
10 —	ժմն. Էնկիւրիւ	մկն. 2 —
Իրկ.		Առտ.

ՀԱՄԻՏԻԷ - ԱՏԱԲԱԶԱՐ

ԵՐԹ Գարձ. 424 խառն Իրկ.		ԳԱՐՁ Գարձ. 421 խառն Առ.
Ժ. Վ.	ԿԱՑԱՐԱՆ	Ժ. Վ.
7 15	մկն. Համիտիէ	ժմն. 5 03
7 33	ժմն. Առտ-Բազար	մկն. 4 45

ԱԼԱԵՈՒՆՏ - ՔԷՕՓԱՀԻՍ.

ԵՐԹ	Գարձ 322 խռ. Առ.	Գարձ 324 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Ալտունա մկն.	2 35	12 45
Քէօփահիա ժմն.	2 55	1 05
	Գարձ 321 խռ. Առ.	Գարձ 323 խռ. Իր.
Կայարան	Ժ. Վ.	Ժ. Վ.
Քէօփահիա մկն.	2 —	12 05
Ալտունա ժմն.	1 40	11 45

ՀԱՑՏԱՐ ՓԱՆԱ — ԷՍԿԻՇԷՀԻՐ

ԵՐԹ Կառ. Թ. 44 խռ. Ժ. Վ.	Թ. 46 խռ. Ժ. Վ.		ԿԱՑԱՐԱՆ		Կառ. Թ. 41 խռ. Ժ. Վ.	Գարձ Թ. 43 խռ. Ժ. Վ.
առ. 12 32	իր. 7 45	մկն.	Քարաքէօյ Կամուրլ	ժմն.	4 44 առ.	11 55 իր.
12 52	8 05	ժմն.	Հայտար Փաշա	մկն.	4 24	11 15
1 22	8 15	մկն.	» »	ժմն.	4 12	10 54
2 37	9 29	ժմն.	Բէճիրլի	մկն.	2 58	9 50
2 45	9 40	մկն.	»	ժմն.	2 44	9 39
3 06	10 01	»	Թուզլա	մկն.	2 24	9 17
3 28	10 24	»	Կէյզէզ	»	2 02	8 55
3 05	10 48	»	Տիլ Իսքէլէսի	»	1 33	8 26
4 —	10 58	»	Թավշանճիլ	»	1 19	8 16
4 16	11 17	»	Հէրէքէ	»	1 08	8 06
4 37	11 39	»	Սարբաճա	»	12 41	7 42
4 49	11 51	»	Թիւրքիւն Զիֆթլիք	»	12 29	7 30
4 59	12 02	»	Տէրինճէ	»	12 18	7 21
5 13	12 18	ժմն.	Իզմիտ	մկն.	12 —	7 06
5 38		մկն.	»	ժմն.		6 41
6 11		»	Գէօյիւք Տէրէսէնտ	մկն.		6 10
6 39		»	Սապանճա	»		5 41
7 03		»	Համիտիէ	»		5 25
7 44		»	Կէյվէ	»		4 32
8 04		»	Աք Հիսար	»		4 10
8 33		»	Մէքէճէ	»		3 45
8 57		»	Լէֆքէ	»		3 13
9 32		»	Վէզիր Խան	»		2 38
10 12		ժմն.	Գիւլէնիկ	մկն.		2 02
10 24		մկն.	»	ժմն.		1 50
11 32		»	Քարաքէօյ	մկն.		1 —
12 13		»	Գօղիւք	»		12 24
12 59		»	Իրն Էօնիւ	»		11 48
1 29		»	Զաւքուր Հիսար	»		11 16
իր. 2 07		ժմն.	Էսկի Շէհիր	»		10 40 առ.

WILSON LINE
HULL-CONSPLE-NOVOROSSISK-ODESSA

ԹՈՄԱՍ ՈՒԻԼՍՈՆ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՇՈՒՇԵՆԱՒԻՔ
Ընդարձակ Հոլիք, Կ. Պոլսոյ եւ Օտեսայի

Հասարակ	Թոն	Հասարակ	Թոն	Հասարակ	Թոն	Հասարակ	Թոն	Հասարակ	Թոն
Ալտանս	1069	Տիրս	4311	Հիսարլիք	1581	Մարտլլը	3709	Մարֆա	1119
Էլեֆ	3607	Ջամիա	935	Հիմալա	3720	Մէքսոս	3557	Տիրիա	1735
Անէլլը	1541	Տուլս	3383	Հարաթիս	1600	Մելս	1057	Միլիֆա	119
Աֆրիքա	2277	Տրանս	1713	Հանմալը	595	Մանչեսթլլը		Սիլեր	1303
Գասանս	1822	Տիրանս	504	Իսֆր	2354	Մաստիլլ	3419	Բասրա	1323
Գարամնս	1264	Էրլա	3464	Իտալա	5540	Նէլա	1933	Թ. Ռիվերսի	1545
Գրիֆիլս	4481	Եկատերինա	1520	Ջիլնս	1020	Օսիս	4100	Թանիս	3397
Դելլս	1371	Էրանս	1841	Քլիս	1053	Խիմարիս	4036	Թոլիս	1470
Դանիլա	1337	Ֆիրս	954	Քալիֆ	2807	Օրլանս	1535	Օլիմիա	362
Դանէ	1244	Ֆիլիպանս	1328	Քանիս	1700	Բալիքսա	1637	Վատա	1314
Դանս	1094	Ֆլորենտիս	349	Լիս	1058	Բալս	510	Վալս	1389
Ջիրանս	2729	Ֆրանսիս-քս	4583	Լիբանան	2272	Բիանս	3329	Վալիմուրտ	339
Ջանէթ	1331	Կալիֆս	3060	Լիվերպուլ	1643	Բիրմիլս	1553	Եգեան	1350
Գալլանս	4385	Կիլիանս	1143	Լարլնս	3191	Բալս	1613	Ջեան	[illegible]
Խանիս	2905	Կոզա	1011	Մալտա	724	Բանէս	1789	Թարս	
Նանս	895	Կրանս	1685	Մարենս	1973	Բարգաս	[illegible]	Տանս	

Ընդհանուր վճարագրով Հոլիքն հոս գտնուած են.
Lorkiges չոգենաւք, Նուազագոյն Կրիլան:
Միխաս չոգենաւք, Նուազագոյն Թորք:
Ընդհանուր վճարագրով Հոլիքն հոս կը սպասուին.
Քասքիլս չոգենաւք, Նուազագոյն Ճօն:
Դիմել Գործակալներուն՝ Ֆ. ՀԻԼՏ ԷՆԻԻԶՕՏ
Թիւ 22—24, Գիւլիւք Միւլիք խան, Ղալաթիա 16 50—34

ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԿԱՅՍ. ՊԱՆՔԱ
Գրեթի Ֆօնսիէ Էֆիբսիէնի
1886ի երջաբերութեան պարտաթուղթերուն
1909 մարտ 1ի ամորթիսմանի
վիճակահանութիւնը

ԱԶԴ.— Օսմ. Կայս. Պանքայի Ղալաթիոյ կեդրոնատեղին, Պոլսոյ իր գործակալութիւնը և Բերայի գրասենեակը այդ պարտաթուղթերը կ'ապահովագրեն հարիւրին հարիւր վնասման կուրուսին դէմ, չափաւոր գնով մը: Գրէսիֆոնսիէ պարտաթուղթերուն այսօրուան գինն է 288 ֆր., որով կորուստը չուրջ 35 ֆրանքի կը հասնի:

* * *

ԱԶԴ.—Քոնսոլիտէ 4% օսմ. փոխառութեան պարտաթուղթերէն ունեցողներուն կը ծանուցուի թէ պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին աւարտող արժէթուղթերուն Թիւ 26 կտրոնները, ինչպէս նաեւ 1894 մարտ 1/14ի վիճակահանութեան մէջ տարբի եկած պարտաթուղթերը եթէ մինչեւ փետր. 28/13 մարտ չներկայացուին վճարուելու համար, չեղեալ պիտի համարուին: 10—1

Cie RUSSIE
Navigaiion à Vapeur et de Commerce
ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՇՈՒՇԵՆԱՒԱՅԻՆ
ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Շաբաթական երթեւեկութիւններ

Փետրուար

Դշ. 5/18 Իսէպոլի, Սինօպ, Սամսուն, Օրտու, Կիրասոն, Տրապիզոն, Բիզէ և Պաթում. կէս օրէն առաջ ժամը 10ին:
Դշ. 5/18 Օտեսա. Իրիկուան ժամը 4ին:
Եշ. 6/19 Իզմիր, Պիրէոն և Աղեքսանդրիա. ժամը 10ին:
Եշ. 6/19 Օտեսա. ժամը 4ին:
Ուր. 7/20 Սէվաստօպոլ. ժամը 10ին:
Շբ. 8/21 Օտեսա. ժամը 10ին:
Շբ. 8/21 Տարտանէլ, Միտիլլի, Իզմիր, Քիօս, Հոռոդոս, Մէրսին, Իսքէնտէրուն, Թրիպոլի, Պէյրութ, Հայֆա, Եաֆա, Բօրթ-Սաիտ և Աղեքսանդրիա:

Տեղեկութեանց համար դիմել Ընկերութեան կեդրոնատեղին, Ղալաթիա, քարափին վրայ, Մէյմէնէթլի խան, իսկ մասնաճիւղը Պոլիս, Վալիտէ Սուլթան խան:

ՕՍՄ. ՀԱՆՐ. ՊԱՐՏՔԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ԱԶԴ.— 1881 դեկտ. 8/20 թուակիր կայս. հրամանագրի Ե. յօդուածին 5րդ հատուածին համաձայն, պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին աւարտող Փոխխնայ Օսմ. Պարտքի Թիւ 39 կտրօնը եթէ երբեք մինչեւ 1909 մարտ 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի պիտի մնայ: 12—9
Կ. Պոլիս, 1 դեկտ. 1908

* * *

ԱԶԴ.— 1890 ապրիլ 15/27 թուակիր կայս. հրամանագրին Դ. յօդուածին համաձայն, 1890ի Բրիօրիթէ 4% փոխառութեան պարտաթուղթերու Թիւ 25 կտրօնը, որուն պայմանաժամը 1903 մարտ 1/14ին կ'աւարտի, եթէ երբեք մինչեւ 1909 մարտ 1/14 չգանձուի, Օսմ. Հանր. Պարտքի պիտի մնայ: 12—9
Կ. Պոլիս, 1 դեկտ. 1908

ՄՕՍ
ՇՈՒՇԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ
Ճամբորդ եւ ապրանք փոխադրող
չոգենաւեր

Ա. ԿԱՐԳԻ	Բ. ԿԱՐԳԻ
Սէրի	Նայզօգիթ
Մինիա	Իսմայլիա
Բաֆրա	Գուզիրիբ
Թիլպիր	Մահրիս
Նարաօճ	Ֆայիլի
Դալարիճ	Ֆարսա
	Թիրա

Առաջին գարգ չոգենաւը կը մեկնի [illegible]
Ճեռքի կը լրացուցուին եւ թիր նամակներ [illegible]
Նիկոլայ Համամ [illegible]
Ամբողջ ֆրաքի չոգենաւերն ալ [illegible]
[illegible]
37 ԱՐՍՕՆԱՏԵՐ ԳԱՐԵԳԻՆ ՊՕՑԱՅԵԱՆ